ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 16ης Νοεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-298/98 P,

Metsä-Serla Sales Oy, πρώην Finnish Board Mills Association (Finnboard), με έδρα το Espoo (Φινλανδία), εκπροσωπούμενη από τους H. Hellmann, δικηγόρο Κολωνίας, και H.-J. Hellmann, δικηγόρο Mannheim, με αντικλήτους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

αναιρεσείουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 14 Μαΐου 1998 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (τρίτο πενταμελές τμήμα) στην υπόθεση T-338/94, Finnboard κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1617), με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Lyal, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον D. Schroeder, δικηγόρο Κολωνίας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. La Pergola, πρόεδρο τμήματος, M. Wathelet (εισηγητή), D. A. O. Edward, P. Jann και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Μαΐου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 29 Ιουλίου 1998 στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, η Metsä-Serla Sales Oy άσκησε, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998 στην υπόθεση T-338/94, Finnboard κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. II-1617, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο ακύρωσε μερικώς την απόφαση 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ 1994, L 243, σ. 1, στο εξής: απόφαση της Επιτροπής), και απέρριψε την προσφυγή κατά τα λοιπά.

Πραγματικά περιστατικά

2 Με την απόφασή της, η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα σε 19 κατασκευαστές προμηθευτές χαρτονιού εγκατεστημένους εντός της Κοινότητας, λόγω παραβάσεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ).

3 Όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφασή της κατόπιν ατύπων καταγγελιών τις οποίες κατέθεσαν, το 1990, η British Printing Industries Federation, οργάνωση αντιπροσωπεύουσα τις περισσότερες βιομηχανίες εκτυπώσεως χαρτονιού στο Ηνωμένο Βασίλειο, και η Fédération française du cartonnage, και των ελέγχων, τους οποίους διενήργησαν απροειδοποίητα τον Απρίλιο του 1991 υπάλληλοι της Επιτροπής, ενεργούντες βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962,

πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), στις εγκαταστάσεις διαφόρων επιχειρήσεων και επαγγελματικών ενώσεων του κλάδου του χαρτονιού.

4 Η Επιτροπή, βάσει των στοιχείων τα οποία συνέλεξε στο πλαίσιο των ελέγχων αυτών και κατόπιν αιτήσεων παροχής πληροφοριών και εγγράφων, κατέληξε ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον (στις πλείστες των περιπτώσεων), μετάσχει σε παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Κατά συνέπεια, αποφάσισε να κινήσει την κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής προβλεπόμενη διαδικασία. Με επιστολή της 21ης Δεκεμβρίου 1992, απηύθυνε ανακοίνωση των αιτιάσεων σε καθεμιά από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, που απάντησαν όλες εγγράφως. Εννέα επιχειρήσεις ζήτησαν να εκθέσουν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους.

5 Κατά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφασή της, η οποία περιέχει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι επιχειρήσεις Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co KG, Kartonfabriek De Eendracht NV (με εμπορική επωνυμία BPB de Eendracht NV) Koninklijke KNP BT NV (πρώην Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo Och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Gesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA,

Rena Kartonfabrik AS, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd [πρώην Reed Paper & Board (UK) Ltd], Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (πρώην Tampella Española SA) και Moritz J. Weig GmbH & Co. KG παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης με τη συμμετοχή τους:

— στην περίπτωση της Buchmann και της Rena από τον Μάρτιο του 1988 περίπου μέχρι τα τέλη του 1990 τουλάχιστον,

— στην περίπτωση της Enso Española, τουλάχιστον από τον Μάρτιο του 1988 μέχρι το τέλος Απριλίου 1991 τουλάχιστον,

— στην περίπτωση της Gruber & Weber από το 1988 τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 1990,

— στις υπόλοιπες περιπτώσεις, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον,

σε μία συμφωνία και μια εναρμονισμένη πρακτική με τις οποίες, από τα μέσα του 1986, οι προμηθευτές χαρτονιού στην Κοινότητα:

— πραγματοποίησαν σε τακτά χρονικά διαστήματα σειρά μυστικών και θεσμοθετημένων συναντήσεων για να συζητήσουν και να υιοθετήσουν ένα κοινό βιομηχανικό σχέδιο περιορισμού του ανταγωνισμού,

— συμφώνησαν τακτικές αυξήσεις των τιμών για κάθε ποιότητα του προϊόντος σε κάθε εθνικό νόμισμα,

— προσχεδίασαν και εφήρμοσαν ταυτόχρονες και ενιαίες αυξήσεις των τιμών σε ολόκληρη την Κοινότητα,

— συμφώνησαν άτυπα να διατηρηθούν σταθερά τα μερίδια των σημαντικότερων παραγωγών στην αγορά με κατά καιρούς τροποποιήσεις,

— έλαβαν, όλο και συχνότερα από τις αρχές του 1990, εναρμονισμένα μέτρα ελέγχου της προσφοράς του προϊόντος στην κοινοτική αγορά, για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των εν λόγω εναρμονισμένων αυξήσεων των τιμών,

— αντήλλαξαν εμπορικές πληροφορίες (για τις παραδόσεις, τις τιμές, την παύση της λειτουργίας των εργοστασίων, τις ανεκτέλεστες παραγγελίες και τα ποσοστά χρησιμοποίησης των μηχανημάτων) για τη στήριξη των παραπάνω μέτρων.

Άρθρο 2

Οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 πρέπει να παύσουν αμέσως την ανωτέρω παράβαση, εάν δεν το έχουν ήδη πράξει. Πρέπει στο εξής να απέχουν, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους στον τομέα του χαρτονιού, από οιαδήποτε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική που μπορεί να έχει το ίδιο ή παρόμοιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα, συμπεριλαμβανόμενης και οποιασδήποτε ανταλλαγής εμπορικών πληροφοριών:

α) με την οποία οι συμμετέχοντες ενημερώνονται άμεσα ή έμμεσα για την παραγωγή, τις πωλήσεις, τις ανεκτέλεστες παραγγελίες, τα ποσοστά χρησιμοποίησης των μηχανημάτων, το κόστος των τιμών πώλησης ή τα σχέδια εμπορίας των άλλων παραγωγών, ή

β) με την οποία, ακόμη και εάν δεν κοινοποιούνται συγκεκριμένες πληροφορίες, προωθείται, διευκολύνεται ή ενθαρρύνεται μια κοινή αντίδραση του κλάδου όσον αφορά τις τιμές ή τον έλεγχο της παραγωγής

ή

γ) με την οποία μπορεί να ελεγχθεί η συμμετοχή ή η συμμόρφωση προς οποιαδήποτε ρητή ή σιωπηρή συμφωνία όσον αφορά τις τιμές ή την κατανομή της αγοράς στην Κοινότητα.

Κάθε σύστημα ανταλλαγής γενικών πληροφοριών μεταξύ τους (όπως το σύστημα Fides ή το σύστημα που θα το διαδεχθεί) πρέπει να εφαρμόζεται με τρόπο ώστε να αποκλείεται όχι μόνο η παροχή οποιωνδήποτε πληροφοριών για την εξακρίβωση της συμπεριφοράς μεμονωμένων παραγωγών, αλλά και η κοινοποίηση οποιωνδήποτε στοιχείων σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση των εισερχόμενων και ανεκτέλεστων παραγγελιών, την πρόβλεψη του ποσοστού χρησιμοποίησης της παραγωγικής ικανότητας (έστω και αν πρόκειται, και στις δύο περιπτώσεις, για συνολικά μεγέθη) ή την παραγωγική ικανότητα κάθε μηχανήματος.

Κάθε τέτοιο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών πρέπει να περιορίζεται στη συλλογή και κοινοποίηση συγκεντρωτικών στατιστικών στοιχείων για την παραγωγή και για τις πωλήσεις που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση ή τη διευκόλυνση μιας κοινής βιομηχανικής συμπεριφοράς.

Οι επιχειρήσεις καλούνται επίσης να απέχουν από οποιαδήποτε ανταλλαγή πληροφοριών που έχουν σημασία για τον ανταγωνισμό πέραν εκείνων των οποίων επιτρέπεται η ανταλλαγή, και να μη συμμετέχουν σε οποιεσδήποτε συνεδριάσεις ή άλλες επαφές για να συζητήσουν τη σημασία των ανταλλασσόμενων πληροφοριών ή την πιθανή ή ενδεχόμενη αντίδραση του κλάδου ή μεμονωμένων παραγωγών στις πληροφορίες αυτές.

Τάσσεται προθεσμία τριών μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης για να γίνουν οι αναγκαίες τροποποιήσεις σε οποιοδήποτε σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών.

Άρθρο 3

Με την παρούσα απόφαση επιβάλλονται, για τις παραβάσεις του άρθρου 1 που διαπιστώθηκαν, τα ακόλουθα πρόστιμα στις παρακάτω επιχειρήσεις:

(...)

v) Finnboard — the Finnish Board Mills Association, πρόστιμο 20 000 000 ECU, για το οποίο η Oy Kyro AB είναι αλληλεγγύως και εις ολόκληρον υπεύθυνη με τη Finnboard για το ποσό των 3 000 000 ECU, η Metsä-Serla Oy για το ποσό των 7 000 000 ECU, η Tampella Corp. για το ποσό των 5 000 000 ECU και η United Paper Mills Ltd για το ποσό των 5 000 000 ECU·

(...)».

6 Όπως περαιτέρω εκτίθενται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα πραγματικά περιστατικά έχουν ως εξής:

«13 Κατά την απόφαση, η παράβαση εξελίχθηκε στο πλαίσιο ενός φορέα γνωστού ως Product Group Paperboard (στο εξής: PG Paperboard), ο οποίος απετελείτο από διάφορες ομάδες ή επιτροπές.

14 Εντός του φορέα αυτού συστάθηκε, περί τα μέσα του 1986, μια Presidents Working Group (ομάδα εργασίας προέδρων, στο εξής: PWG), αποτελούμενη από υψηλά ισταμένους εκπροσώπους των (οκτώ περίπου) μεγαλυτέρων παραγωγών χαρτονιού της Κοινότητας.

15 Η PWG είχε ως βασική δραστηριότητα να συζητεί και να διαβουλεύεται για την αγορά, τα μερίδια αγοράς, τις τιμές και την παραγωγική ικανότητα. Ειδικότερα, ελάμβανε βασικές αποφάσεις τόσο για το χρονοδιάγραμμα όσο και για το επίπεδο των αυξήσεων των τιμών που θα πραγματοποιούσαν οι παραγωγοί.

16 Η PWG υπέβαλλε εκθέσεις στην President Conference (συμβούλιο προέδρων, στο εξής: PC), στην οποία μετείχαν (κατά το μάλλον ή ήττον τακτικά) όλοι σχεδόν οι διευθύνοντες σύμβουλοι των οικείων επιχειρήσεων. Η PC συνερχόταν κατά την υπό κρίση περίοδο δύο φορές ετησίως.

17 Περί τα τέλη του 1987, συστάθηκε η Joint Marketing Committee (κοινή επιτροπή μάρκετινγκ, στο εξής: JMC). Βασικό της έργο ήταν αφενός μεν να προσδιορίζει εάν και, εφόσον ναι, με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να τεθούν σε ισχύ οι αυξήσεις των τιμών, αφετέρου δε να επεξεργάζεται τις λεπτομέρειες των πρωτοβουλιών για τις τιμές που απεφάσιζε η PWG για καθεμία χώρα μεμονωμένα και για τους κυριοτέρους πελάτες με στόχο τη δημιουργία ενός συστήματος ισοδυνάμων τιμών στην Ευρώπη.

18 Τέλος, η "οικονομική επιτροπή" (στο εξής: ΟΕ) συζητούσε θέματα όπως οι διακυμάνσεις των τιμών στις εθνικές αγορές και οι ανεκτέλεστες παραγγελίες και γνωστοποιούσε τα πορίσματά της στην JMC ή, πριν από τα τέλη του 1987, στην προκάτοχο της JMC, Marketing Committee. Η ΟΕ απετελείτο από διευθυντές μάρκετινγκ ή/και πωλήσεων των περισσοτέρων από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και συνερχόταν περισσότερες από μία φορές ετησίως.

19 Όπως προκύπτει ακόμη από την απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι οι δραστηριότητες της PG Paperboard υπεβοηθούντο από την ανταλλαγή πληροφοριών που γινόταν μέσω της εταιρείας καταπιστευτικής διαχειρίσεως Fides με έδρα τη Ζυρίχη (Ελβετία). Κατά την απόφαση, τα περισσότερα μέλη της PG Paperboard υπέβαλλαν στη Fides περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τις παραγγελίες, την παραγωγή, τις πωλήσεις και τη χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας. Οι εκθέσεις αυτές συγκεντρώνονταν στο πλαίσιο του συστήματος Fides, τα δε συγκεντρωμένα κατ' αυτόν τον τρόπο στοιχεία διαβιβάζονταν στη συνέχεια στους μετέχοντες.

20 Η προσφεύγουσα Finnish Board Mills Association — Finnboard (στο εξής: Finnboard) είναι επαγγελματική ένωση φινλανδικού δικαίου, που, το 1991, αριθμούσε έξι εταιρίες μέλη, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονταν οι παραγωγοί χαρτονιού Oy Kiro AB, Metsä-Serla Oy, Tampella Corporation και United Paper Mills. Η Finnboard εμπορεύεται σε ολόκληρη την Κοινότητα, εν μέρει μέσω των θυγατρικών της, το χαρτόνι το οποίο παράγουν οι τέσσερις αυτές εταιρίες μέλη.

21 Κατά την απόφαση, μετείχε, από τα μέσα του 1986 μέχρι τον Απρίλιο του 1991 τουλάχιστον, στις συναντήσεις όλων των οργάνων της PG Paperboard. Εκπρόσωπος της Finnboard προήδρευε, επί δύο έτη περίπου της PWG και της PC.»

7 Κατά της αποφάσεως προσέφυγαν επίσης δεκαέξι από τις λοιπές δεκαοκτώ εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, καθώς και τέσσερις φινλανδικές επιχειρήσεις, μέλη του επαγγελματικού ομίλου Finnboard και ευθυνόμενες αλληλεγγύως, υπ' αυτή τους την

ιδιότητα, για την πληρωμή του επιβληθέντος σ' αυτόν προστίμου (υποθέσεις Τ-295/94, Τ-301/94, Τ-304/94, Τ-308/94 έως Τ-311/94, Τ-317/94, Τ-319/94, Τ-327/94, Τ-334/94, Τ-337/94, Τ-347/94, Τ-348/94, Τ-352/94 και Τ-354/94, καθώς και συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-339/94 έως Τ-342/94).

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

8 Ως προς το αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, το Πρωτοδικείο ακύρωσε, έναντι της αναιρεσείουσας, μόνον το άρθρο 2, πρώτο έως τέταρτο εδάφιο, της αποφάσεως, πλην των ακολούθων χωρίων:

«Οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 πρέπει να παύσουν αμέσως την ανωτέρω παράβαση, εάν δεν το έχουν ήδη πράξει. Πρέπει στο εξής να απέχουν, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους στον τομέα του χαρτονιού, από οιαδήποτε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική που μπορεί να έχει το ίδιο ή παρόμοιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα, συμπεριλαμβανόμενης και οποιασδήποτε ανταλλαγής εμπορικών πληροφοριών:

α) με την οποία οι συμμετέχοντες ενημερώνονται άμεσα ή έμμεσα για την παραγωγή, τις πωλήσεις, τις ανεκτέλεστες παραγγελίες, τα ποσοστά χρησιμοποίησης των μηχανημάτων, το κόστος των τιμών πώλησης ή τα σχέδια εμπορίας των άλλων παραγωγών.

Κάθε σύστημα ανταλλαγής γενικών πληροφοριών μεταξύ τους (όπως το σύστημα Fides ή το σύστημα που θα το διαδεχθεί), πρέπει να εφαρμόζεται με τρόπο ώστε να αποκλείεται η παροχή οποιωνδήποτε πληροφοριών για την εξακρίβωση της συμπεριφοράς μεμονωμένων παραγωγών.»

9 Το Πρωτοδικείο απέρριψε το αίτημα κατά τα λοιπά.

10 Περαιτέρω, η αναιρεσείουσα είχε προβάλει, ενώπιον του Πρωτοδικείου, σειρά λόγων ακυρώσεως σε σχέση προς την επιμέτρηση του προστίμου. Η αίτηση αναιρέσεως αφορά ακριβώς τις σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως που αφορούν αυτή την επιμέτρηση. Εν όψει των προβαλλομένων λόγων αναιρέσεως, παρατίθενται κατωτέρω μόνον τα τμήματα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως που αντιστοιχούν στις αιτιάσεις περί υπολογισμού του προστίμου βάσει απρόσφορου κύκλου εργασιών, περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, περί εσφαλμένης εκτιμήσεως των αποτελεσμάτων της παραβάσεως και περί διαπράξεως σφαλμάτων εκ μέρους της Επιτροπής κατά τη γενική εκτίμηση των προστίμων ή κατά τη μείωσή τους.

Επί του λόγου ακυρώσεως ότι το πρόστιμο υπολογίστηκε βάσει απρόσφορου κύκλου εργασιών

11 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα υποστήριξε αφενός μεν ότι κακώς το πρόστιμο υπολογίστηκε βάσει των κύκλων εργασιών τεσσάρων από τις εταιρίες μέλη της που παρήγαν χαρτόνι, ήτοι της Oy Kyro AB, της Metsä-Serla Oy, της Tampella Corporation και της United Paper Mills, αφετέρου δε ότι, κατά το υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή είχε υπολογίσει το πρόστιμο βάσει εσφαλμένου κύκλου εργασιών, διότι έλαβε υπόψη την παραγωγή χαρτιού ταπετσαρίας της Metsä-Serla Oy, υπερεκτιμώντας έτσι τον κύκλο εργασιών της για το 1990 κατά 17 %.

12 Το Πρωτοδικείο απάντησε:

«268 Ως προς το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, όπως προκύπτει από την εξέταση των λόγων ακυρώσεως τους οποίους επικαλέστηκε η προσφεύγουσα προς στήριξη του αιτήματός της ακυρώσεως της αποφάσεως, η Επιτροπή απέδειξε τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στις συναντήσεις των οργάνων της PG Paperboard και στις διαβουλεύσεις με αντίθετο στον ανταγωνισμό σκοπό που διεξήγοντο κατά τις συναντήσεις αυτές. Η προσφεύγουσα δεν

αμφισβήτησε ότι, αν το στοιχείο αυτό αποδεικνυόταν, θα μπορούσε να θεωρηθεί υπαίτια της παραβάσεως που διαπιστώθηκε με το άρθρο 1 της αποφάσεως και να υποστεί, γι' αυτόν τον λόγο, την επιβολή προστίμου βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

269 Η διάταξη αυτή ορίζει:

"Η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρις ενός εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων, ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1 [...]"

270 Κατά πάγια νομολογία, η χρήση του γενικού όρου "παράβαση" στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, που καλύπτει, χωρίς διάκριση, τις συμφωνίες, τις εναρμονισμένες πρακτικές και τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, δείχνει ότι τα ανώτατα όρια που προβλέπει η διάταξη αυτή ισχύουν εξ ίσου αφενός για τις συμφωνίες και τις εναρμονισμένες πρακτικές και αφετέρου για τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών πρέπει να υπολογίζεται επί του κύκλου εργασιών που πραγματοποιεί καθεμιά από τις επιχειρήσεις που μετέχουν στις επίμαχες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές ή το σύνολο των επιχειρήσεων που είναι μέλη των ενώσεων επιχειρήσεων, τουλάχιστον εφόσον, κατά τους εσωτερικούς κανόνες λειτουργίας της ενώσεως, είναι δυνατή η γένεση ευθύνης των μελών της. Το βάσιμο της αναλύσεως αυτής επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η επιρροή που άσκησε η επιχείρηση επί της αγοράς δεν εξαρτάται από τον δικό της "κύκλο εργασιών", ο οποίος δεν προδίδει ούτε το μέγεθός της ούτε την οικονομική της ισχύ, αλλά από τον κύκλο εργασιών των μελών της, ο οποίος αποτελεί ένδειξη του μεγέθους και

της οικονομικής της ισχύος (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 23ης Φεβρουαρίου 1994, T-39/42 και T-40/92, CB και Europay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-49, σκέψεις 136 και 137, και της 21ης Φεβρουαρίου 1995, T-29/92, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-289, σκέψη 385).

271 Εν προκειμένω, καίτοι η προσφεύγουσα χαρακτηρίστηκε "επιχείρηση" (αιτιολογική σκέψη 173, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως), το πρόστιμο που της επιβλήθηκε δεν καθορίστηκε βάσει του κύκλου εργασιών που εμφανιζόταν στις δημοσιευθείσες ετήσιες εκθέσεις της και τους λογαριασμούς της, ο οποίος ισούται προς τις προμήθειες τις οποίες εισέπραττε η προσφεύγουσα επί των πωλήσεων χαρτονιού τις οποίες πραγματοποιούσε για λογαριασμό των εταιριών μελών της. Αντιθέτως, ο κύκλος εργασιών που ελήφθη ως βάση υπολογισμού του προστίμου αποτελείται από τη συνολική αξία των τιμολογίων των πωλήσεων τις οποίες πραγματοποίησε η προσφεύγουσα για τα μέλη της (βλ. αιτιολογική σκέψη 173, τρίτο εδάφιο, και αιτιολογική σκέψη 174, πρώτο εδάφιο).

272 Για να εκτιμηθεί αν δικαιολογημένα η Επιτροπή έλαβε υπόψη αυτόν τον κύκλο εργασιών, πρέπει να εκτιμηθούν οι βασικές πληροφορίες που προκύπτουν από τη δικογραφία και ιδίως από την απάντηση της προσφεύγουσας στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της προσφεύγουσας και τις έννομες και πραγματικές σχέσεις τις οποίες διατηρούσε με τις εταιρίες μέλη της.

273 Κατά το από 1ης Ιανουαρίου 1987 καταστατικό της, η προσφεύγουσα είναι ένωση που εμπορεύεται το χαρτόνι το οποίο παράγουν ορισμένα μέλη της, καθώς και προϊόντα του κλάδου χαρτοποιίας παραγόμενα από άλλα μέλη.

274 Κατά τα άρθρα 10 και 11 του εν λόγω καταστατικού, κάθε μέλος ορίζει εκπρόσωπό του στο "Board of Directors", αρμόδιο, μεταξύ άλλων, να ορίζει τους κανόνες της οικονομικής συμπεριφοράς της ενώσεως, να επικυρώνει τον προϋπολογισμό, το σχέδιο χρηματοδοτήσεως και τις αρχές της κατανομής των δαπανών μεταξύ των εταιριών μελών και να διορίζει τον "Managing Director".

275 Το άρθρο 20 του καταστατικού ορίζει:

"Τα μέλη ευθύνονται από κοινού και εις ολόκληρον για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται επ' ονόματι της ενώσεως, ως εάν τις είχαν συνάψει ιδίω ονόματι.

Η εκ των οφειλών και υποχρεώσεων ευθύνη επιμερίζεται αναλογικώς προς τις καθαρές τιμολογήσεις των μελών για το τρέχον οικονομικό έτος και για τα δύο προηγούμενα οικονομικά έτη."

276 Σχετικά με την πώληση προϊόντων χαρτονιού, όπως προκύπτει από την απάντηση της προσφεύγουσας στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου, οι εταιρίες μέλη της τής είχαν δώσει, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, την εντολή να πραγματοποιεί όλες τις πωλήσεις τους χαρτονιού, με μόνη εξαίρεση τις εντός του ομίλου πωλήσεις κάθε εταιρίας μέλους και τις πωλήσεις μικρού όγκου σε περιστασιακούς πελάτες στη Φινλανδία (βλ. επίσης άρθρο 14 του καταστατικού). Επί πλέον, η προσφεύγουσα καθόριζε και ανήγγελλε ενιαίες τιμές για τους παραγωγούς χαρτονιού μέλη της.

277 Η προσφεύγουσα εξηγεί επίσης ότι, κατά τις κατ' ιδίαν πωλήσεις, οι πελάτες απηύθυναν τις παραγγελίες τους σ' αυτήν, δηλώνοντας συνήθως το εργοστάσιο που προτιμούσαν· τις προτιμήσεις αυτές εξηγούσαν ιδίως οι διαφορές ποιότητας μεταξύ των προϊόντων καθεμιάς από τις εταιρίες μέλη της προσφεύγουσας. Σε περίπτωση κατά την οποία ο πελάτης δεν εκδήλωνε καμμία προτίμηση, οι παραγγελίες κατανέμονταν μεταξύ των μελών της, σύμφωνα με το άρθρο 15 του καταστατικού, κατά το οποίο:

"Οι εισερχόμενες παραγγελίες πρέπει να κατανέμονται κατά τρόπο δίκαιο και ίσο για την παραγωγή από τα μέλη, λαμβανομένων υπόψη του παρα-

γωγικού δυναμικού καθενός τους, καθώς και των οριζομένων από το διοικητικό συμβούλιο αρχών που διέπουν τον επιμερισμό."

278 Η προσφεύγουσα ήταν εξουσιοδοτημένη να διαπραγματεύεται τους όρους πωλήσεως, περιλαμβανομένου και του τιμήματος, με κάθε δυνητικό πελάτη, ενώ οι εταιρίες μέλη της χάρασσαν τις γενικές κατευθύνσεις για τις κατ' ιδίαν διαπραγματεύσεις. Έπρεπε πάντως κάθε παραγγελία να υποβάλλεται στην ενδιαφερόμενη εταιρία μέλος, η οποία αποφάσιζε αν θα την αποδεχθεί ή όχι.

279 Η εξέλιξη των κατ' ιδίαν πωλήσεων και οι λογιστικές αρχές που ίσχυαν για τις εν λόγω πωλήσεις περιγράφονται στη δήλωση της 4ης Ιουνίου 1997 του ορκωτού λογιστή της προσφεύγουσας:

"Η Finnboard ενεργεί ως παραγγελιοδόχος των παραγγελέων του, εκδίδοντας τιμολόγια 'ιδίω ονόματι για λογαριασμό κάθε παραγγελέως'.

1. Κάθε παραγγελία επικυρώνεται από το εργοστάσιο του παραγγελέα.

2. Κατά την αποστολή, το εργοστάσιο αποστέλλει το αρχικό τιμολόγιο στην Finnboard ('Mill invoice'). Το τιμολόγιο καταχωρίζεται στον μεν λογαριασμό των παραγγελέων ως πίστωση, στο δε βιβλίο αγορών της Finnboard ως οφειλή προς το εργοστάσιο.

3. Το εκδοθέν από το εργοστάσιο τιμολόγιο (κατόπιν αφαιρέσεως του εκτιμωμένου κόστους μεταφοράς, αποθηκεύσεως, παραδόσεως και χρηματο-

δοτήσεως) προπληρώνεται από τη Finnboard εντός της συνομολογηθείσας προθεσμίας (το 1990/1991 ήταν 10 ημερών). Η Finnboard χρηματοδοτεί επίσης τα ξένα αποθέματα και τις πιστώσεις πελατών του εργοστασίου, χωρίς να καθίσταται κυρία των αποστελλομένων εμπορευμάτων.

4. Κατά την παράδοση στον πελάτη, η Finnboard εκδίδει στον πελάτη τιμολόγιο για λογαριασμό του εργοστασίου. Το τιμολόγιο καταχωρίζεται στον μεν λογαριασμό παραγγελέων ως πώληση, στο δε βιβλίο πωλήσεων της Finnboard ως πίστωση.

5. Οι πραγματοποιούμενες από τους πελάτες πληρωμές εγγράφονται στους λογαριασμούς παραγγελέων, ενδεχόμενες δε διαφορές μεταξύ τιμών και εκτιμωμένου κόστους και μεταξύ τιμών και αληθούς κόστους (βλ. παράγραφο 3) εκκαθαρίζονται με τον λογαριασμό παραγγελέων."

280 Φαίνεται έτσι, εκ πρώτης όψεως, ότι, παρ' όλον ότι η προσφεύγουσα υπεχρεούτο να εμφανίζει κάθε ατομική παραγγελία στην ενδιαφερόμενη εταιρία μέλος, για να λάβει την οριστική της έγκριση, οι συμβάσεις πωλήσεων τις οποίες συνήπτε η ίδια για λογαριασμό των εταιριών μελών της εδέσμευαν τις εταιρίες μέλη, οι οποίες όφειλαν να εκπληρώνουν, σύμφωνα με το άρθρο 20 του καταστατικού της προσφεύγουσας, τις αναλαμβανόμενες υπ' αυτής υποχρεώσεις.

281 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι οι εισπραττόμενες από την προσφεύγουσα προμήθειες, που εμφανίζονται ως κύκλος εργασιών στις ετήσιες εκθέσεις της, καλύπτουν μόνο τα έξοδα που συναρτώνται με τις πωλήσεις τις οποίες πραγματοποιούσε για λογαριασμό των εταιριών μελών της, όπως τα έξοδα μεταφοράς ή χρηματοδοτήσεως. Επομένως, η προσφεύγουσα δεν είχε ίδιο οικονομικό συμφέρον να λάβει μέρος στη συμπαιγνία ως προς τις τιμές, διότι οι ανατιμήσεις τις οποίες ανήγγελλαν και εφάρμοζαν οι επιχειρήσεις που συνήρχοντο εντός των οργάνων της PG Paperboard δεν της επόριζαν κανένα όφελος. Αντιθέτως, η συμμετοχή της προσφεύγουσας σ' αυτή τη συμπαιγνία εμφάνιζε άμεσο οικονομικό συμφέρον για τις εταιρίες μέλη της που παρήγαν χαρτόνι.

282 Συνεπώς, ο λογιστικός κύκλος εργασιών της προσφεύγουσας δεν προδίδει ούτε το μέγεθός της ούτε την οικονομική της ισχύ στην αγορά. Δεν μπορεί, κατά συνέπεια, ν' αποτελέσει βάση υπολογισμού τού — οριζομένου στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 — ανωτάτου ορίου προστίμου υπερβαίνοντος το ένα εκατομμύριο ECU. Υπ' αυτές τις συνθήκες, δικαιολογημένα η Επιτροπή στηρίχτηκε, για τον καθορισμό του ανωτάτου αυτού ορίου, στην ολική αξία των πωλήσεων χαρτονιού που τιμολογήθηκαν στους πελάτες, τις οποίες πραγματοποίησε η προσφεύγουσα ιδίω ονόματι και για λογαριασμό των εταιριών μελών της. Πράγματι, η αξία αυτών των πωλήσεων αποτελούσε ένδειξη του αληθούς μεγέθους και της οικονομικής της ισχύος της προσφεύγουσας (βλ., κατ' αναλογίαν, προαναφερθείσα απόφαση CB και Europay κατά Επιτροπής, σκέψεις 136 και 137).

283 Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της παρούσας υποθέσεως, τη συλλογιστική αυτή δεν αναιρεί το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε τυπικά την προσφεύγουσα ως επιχείρηση και όχι ως ένωση επιχειρήσεων.

284 Επομένως, το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως πρέπει ν' απορριφθεί.

285 Ως προς το δεύτερο σκέλος, αρκεί η διαπίστωση ότι η Επιτροπή εξήγησε, με την από 6 Οκτωβρίου 1995 επιστολή της, ότι το στοιχείο αυτό, που περιεχόταν στο υπόμνημα αντικρούσεώς της, ήταν εσφαλμένο. Συγκεκριμένα, στηρίχτηκε στο ότι η προσφεύγουσα εμπορεύτηκε 221 000 τόννους χαρτονιού κατά το 1990, στοιχείο που αντιστοιχεί σε εκείνο το οποίο παρέσχε η ίδια η προσφεύγουσα με την από 27 Σεπτεμβρίου 1991 επιστολή της. Η εξήγηση αυτή επιβεβαιώνεται με την από 28 Μαρτίου 1994 επιστολή της Επιτροπής προς την προσφεύγουσα, με την οποία εκθέτει τον τρόπο υπολογισμού του κύκλου εργασιών τον οποίο έλαβε ως βάση κατά την επιμέτρηση του προστίμου. Το υπολογισθέν κατ' αυτόν τον τρόπο ύψος του κύκλου εργασιών βρίσκεται σε έναν πίνακα, σχετικό με την επιμέτρηση των κατ' ιδίαν προστίμων, τον οποίο προσκόμισε η Επιτροπή εις απάντηση γραπτής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου.

286 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

287 Εν όψει των προεκτεθέντων, πρέπει ν' απορριφθεί ο λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του.»

Επί της ελλείψεως αιτιολογήσεως του ύψους των προστίμων

13 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα προσήψε στην Επιτροπή ότι δεν εξέθετε με την απόφασή της με ποιο συγκεκριμένο τρόπο είχε εφαρμόσει τα κριτήρια τα οποία είχε δεχθεί για τον υπολογισμό των προστίμων.

14 Το Πρωτοδικείο απάντησε:

«300 Κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση Van Megen Sports κατά Επιτροπής, σκέψη 51).

301 Προκειμένου περί αποφάσεως που επιβάλλει, όπως η υπό κρίση, πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή

εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54).

302 Επί πλέον, κατά τον καθορισμό του ύψους κάθε προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να εφαρμόζει προς τούτο κάποιον συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59).

303 Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη, στην απόφαση, για τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων και του ύψους των κατ' ιδίαν προστίμων παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 168 και 169 αντιστοίχως. Όσον αφορά, περαιτέρω, τα κατ' ιδίαν πρόστιμα, η Επιτροπή εξηγεί, στην αιτιολογική σκέψη 170, ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν στην PWG εθεωρούντο, κατ' αρχήν, ως "επί κεφαλής" της συμπράξεως, ενώ οι λοιπές επιχειρήσεις εθεωρούντο ως "απλά μέλη" της. Τέλος, στις αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172, αναφέρει ότι τα ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στη Rena και στη Stora πρέπει να είναι σημαντικά μειωμένα, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η συνεργασία τους με την Επιτροπή, και ότι άλλες οκτώ επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, μπορούν επίσης, σε μικρότερο βαθμό, να τύχουν κάποιας μειώσεως, διότι, στις απαντήσεις που έδωσαν στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, δεν αμφισβήτησαν την ουσία των πραγματικών ισχυρισμών που διατύπωσε η Επιτροπή.

304 Με τα δικόγραφα που κατέθεσε στο Πρωτοδικείο, καθώς και με απάντησή της σε γραπτή του ερώτηση, η Επιτροπή εξήγησε ότι τα πρόστιμα υπολογίστηκαν βάσει του κύκλου εργασιών τον οποίον είχε πραγματοποιήσει καθεμιά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990. Επιβλήθηκαν έτσι πρόστιμα έχοντα ως βάση υπολογισμού για τις μεν επιχειρήσεις που εθεωρούντο ως "επί κεφαλής" της συμπράξεως το 9 %, για τις δε λοιπές το 7,5 % του ατομικού τους κύκλου

εργασιών. Τέλος, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το ενδεχόμενο πνεύμα συνεργασίας το οποίο επέδειξαν ορισμένες επιχειρήσεις κατά την ενώπιόν της διαδικασία. Γι' αυτόν τον λόγο, δύο επιχειρήσεις έτυχαν μειώσεως των προστίμων τους κατά τα δύο τρίτα, ενώ άλλες έτυχαν μειώσεως κατά το ένα τρίτο.

305 Όπως άλλωστε προκύπτει από προσκομισθέντα από την Επιτροπή πίνακα που περιέχει στοιχεία για τον καθορισμό του ύψους καθενός από τα κατ' ιδίαν πρόστιμα, ναι μεν αυτά δεν καθορίστηκαν εφαρμόζοντας κατ' αυστηρώς μαθηματικό τρόπο μόνο τα προαναφερθέντα αριθμητικά στοιχεία, τα εν λόγω όμως στοιχεία ελήφθησαν κατά σύστημα υπόψη κατά τον υπολογισμό των προστίμων.

306 Η απόφαση όμως δεν διευκρινίζει ότι τα πρόστιμα υπολογίστηκαν βάσει του κύκλου εργασιών τον οποίο είχε πραγματοποιήσει καθεμιά απο τις επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990. Επί πλέον, οι εφαρμοσθέντες βασικοί συντελεστές, του 9 % για τον υπολογισμό των προστίμων που εφαρμόστηκαν στις επιχειρήσεις που εθεωρούντο ως "επί κεφαλής" και του 7,5 % για τις θεωρούμενες ως "απλά μέλη", δεν μνημονεύονται στην απόφαση. Ούτε μνημονεύονται τα ποσοστά των μειώσεων που έγιναν στη Rena και στη Stora αφενός και στις άλλες οκτώ επιχειρήσεις αφετέρου.

307 Εν προκειμένω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 169 έως 172 της αποφάσεως — ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των λεπτομερώς παρατιθεμένων στην ίδια την απόφαση πραγματικών ισχυρισμών που στρέφονται καθ' εκάστου αποδέκτη της αποφάσεως — εκθέτουν επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της βαρύτητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-2/89, Petrofina κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1087, σκέψη 264). Ομοίως, η αιτιολογική σκέψη 168, που πρέπει να συνεκτιμηθεί με τις γενικές θεωρήσεις περί των προστίμων που περιέχονται στην αιτιολογική σκέψη 167, εκθέτει επαρκώς τα στοιχεία εκτιμήσεως που ελήφθησαν υπόψη για τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων.

308 Δεύτερον, όταν το ύψος κάθε προστίμου καθορίζεται, όπως εν προκειμένω, βάσει συστηματικής εκτιμήσεως ορισμένων συγκεκριμένων στοιχείων, η μνεία καθενός από τους παράγοντες αυτούς στην απόφαση θα διευκόλυνε τις επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εκτιμήσουν αφενός μεν αν η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλματα κατά την επιμέτρηση του κάθε προστίμου, αφετέρου δε αν το ύψος κάθε προστίμου δικαιολογείται με γνώμονα τα εφαρμοζόμενα γενικά κριτήρια. Εν προκειμένω, η μνεία καθενός από τους εν λόγω παράγοντες στην απόφαση, ήτοι του κύκλου εργασιών αναφοράς, του έτους αναφοράς, των ποσοστών που ελήφθησαν ως αφετηρία και των ποσοστών μειώσεως του ύψους των προστίμων, ουδόλως θα συνεπαγόταν έμμεση κοινολόγηση του συγκεκριμένου κύκλου εργασιών των αποδεκτριών της αποφάσεως επιχειρήσεων, κοινολόγηση δυναμένη να στοιχειοθετήσει παράβαση του άρθρου 214 της Συνθήκης. Και τούτο, διότι το τελικό ποσό κάθε κατ' ιδίαν προστίμου δεν προκύπτει, όπως τόνισε η ίδια η Επιτροπή, από αυστηρώς μαθηματική εφαρμογή των παραπάνω παραγόντων.

309 Όπως άλλωστε αναγνώρισε επ' ακροατηρίου η Επιτροπή, τίποτε δεν την εμπόδιζε να μνημονεύσει στην απόφαση τους παράγοντες που είχε λάβει κατά σύστημα υπόψη και τους οποίους κοινολόγησε κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου την οποία έδωσε την ημέρα της εκδόσεως αυτής της αποφάσεως. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, κατά πάγια νομολογία, η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνεται στο σώμα της αποφάσεως και ότι εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 2ας Ιουλίου 1992, T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1931, σκέψη 131, και, στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1991, T-30/89, Hilti κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1439, σκέψη 136).

310 Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, πρέπει να σημειωθεί ότι η περιεχομένη στις αιτιολογικές σκέψεις 167 έως 172 της αποφάσεως αιτιολόγηση της επιμετρήσεως του προστίμου δεν είναι λιγότερο λεπτομερής από εκείνες που περιέχονται στις προγενέστερες αποφάσεις της Επιτροπής που αφορούν παρόμοιες παραβάσεις. Καίτοι, όμως, ο λόγος περί πλημμελούς αιτιολογίας είναι δημοσίας τάξεως, η κοινοτική δικαιοσύνη δεν είχε διατυπώσει — κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως — καμμία επίκριση ως προς την ακολουθούμενη από την Επιτροπή πρακτική σχετικά με την αιτιολόγηση των επιβαλλομένων προστίμων. Μόνο στην προαναφερθείσα απόφαση της 6ης Απριλίου 1995, Tréfilunion κατά Επιτροπής (σκέψη 142), και σε

άλλες δύο αποφάσεις εκδοθείσες αυθημερόν, T-147/89, Société métallurgique de Normandie κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1057, συνοπτική δημοσίευση), και T-151/89, Société des treillis et panneaux soudés κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1191, συνοπτική δημοσίευση), το Πρωτοδικείο τόνισε, για πρώτη φορά, ότι είναι επιθυμητό οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν λεπτομερώς τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβάλλεται, χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν δικαστική προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής.

311 Επομένως, όταν διαπιστώνει, σε μια απόφαση, παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει σ' αυτήν, η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως, ώστε να παρέχει στους αποδέκτες της τη δυνατότητα να επαληθεύουν αν το ύψος του προστίμου καθορίστηκε προσηκόντως και να εκτιμούν μήπως ασκήθηκε διάκριση.

312 Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις που επισημαίνονται στην παραπάνω σκέψη 310, και εν όψει του ότι η Επιτροπή έδειξε διατεθειμένη να παράσχει, κατά την ένδικη διαδικασία, κάθε πρόσφορη πληροφορία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων, η έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογήσεως του τρόπου υπολογισμού των προστίμων δεν πρέπει να θεωρηθεί, εν προκειμένω, ως παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως δικαιολογούσα την ολική ή μερική ακύρωση των επιβληθέντων προστίμων.»

Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως των αποτελεσμάτων της παραβάσεως

15 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι — αντιθέτως προς ό,τι ισχυριζόταν η Επιτροπή — η άποψη ότι η σύμπραξη είχε στεφθεί με επιτυχία ήταν εντελώς αστήρικτη.

16 Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε:

«313 Κατά την αιτιολογική σκέψη 168, έβδομη περίπτωση, της αποφάσεως, η Επιτροπή καθόρισε το γενικό επίπεδο των προστίμων λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη το γεγονός ότι "η σύμπραξη επέτυχε σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της". Η εκτίμηση αυτή αναφέρεται αδιαμφισβήτητα στα αποτελέσματα τα οποία επέφερε στην αγορά η διαπιστωθείσα στο άρθρο 1 της αποφάσεως παράβαση.

314 Για να ελεγχθεί η εκτίμηση την οποία εξέφερε η Επιτροπή επί των αποτελεσμάτων της παραβάσεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι αρκεί να εξετάσει την εκτίμηση την οποία εξέφερε επί των αποτελεσμάτων της συμπαιγνίας ως προς τις τιμές. Συγκεκριμένα, η εξέταση των αποτελεσμάτων της συμπαιγνίας ως προς τις τιμές, των μόνων δηλαδή αποτελεσμάτων τα οποία αμφισβητεί η προσφεύγουσα, παρέχει τη δυνατότητα να εκτιμηθεί γενικώς η επιτυχία της συμπράξεως, διότι η συμπαιγνία ως προς τα διαστήματα διακοπής της λειτουργίας και η συμπαιγνία ως προς τα μερίδια της αγοράς απέβλεπαν στη κατοχύρωση της επιτυχίας των εναρμονισμένων πρωτοβουλιών για τις τιμές.

315 Όσον αφορά τη συμπαιγνία ως προς τις τιμές, η Επιτροπή εκτίμησε τα γενικά της αποτελέσματα. Επομένως, και αν ακόμη υποτεθεί ότι τα παρεχόμενα από την προσφεύγουσα ατομικά στοιχεία αποδεικνύουν, όπως ισχυρίζεται, ότι η συμπαιγνία ως προς τις τιμές είχε γι' αυτήν λιγότερο σημαντικά αποτελέσματα από εκείνα που σημειώθηκαν στο σύνολο της ευρωπαϊκής αγοράς χαρτονιού, τα ατομικά αυτά στοιχεία δεν αρκούν αφ' εαυτών για ν' αναιρέσουν την εκτίμηση της Επιτροπής. Περαιτέρω, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή στηρίχτηκε, στην αιτιολογική σκέψη 16 της αποφάσεως, σε εσφαλμένο ορισμό του μέσου κέρδους εκμεταλλεύσεως το οποίο πραγματοποίησαν οι παραγωγοί χαρτονιού είναι επίσης αλυσιτελής. Συγκεκριμένα, κανένα έρεισμα δεν βρίσκει η υπόθεση ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη το ορισθέν κατ' αυτόν τον τρόπο κέρδος εκμεταλλεύσεως, όταν εκτιμούσε τα αποτελέσματα που είχε στην αγορά η συμπαιγνία ως προς τις τιμές, ούτε άλλωστε ότι το πραγματοποιηθέν κέρδος εκμεταλλεύσεως έπρεπε να ληφθεί υπόψη για την εκτίμηση αυτή.

316 Από την απόφαση προκύπτει, όπως επιβεβαίωσε επ' ακροατηρίου η Επιτροπή, ότι έγινε διάκριση μεταξύ τριών ειδών αποτελεσμάτων. Επί πλέον, η Επιτροπή στηρίχτηκε στο γεγονός ότι οι πρωτοβουλίες για τις τιμές θεωρήθηκαν, σε γενικές γραμμές, ως επιτυχία από τους ίδιους τους παραγωγούς.

317 Το πρώτο είδος αποτελεσμάτων το οποίο έλαβε υπόψη η Επιτροπή — χωρίς ν' αμφισβητηθεί από την προσφεύγουσα — συνίσταται στο ότι οι συμφωνούμενες ανατιμήσεις αναγγέλλοντο πράγματι στους πελάτες. Οι νέες τιμές χρησίμευαν έτσι ως σημείο αφετηρίας, σε περίπτωση ατομικών διαπραγματεύσεων των τιμών των συναλλαγών με τους πελάτες (βλ. ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 100 και 101, πέμπτο και έκτο εδάφιο, της αποφάσεως).

318 Το δεύτερο είδος αποτελεσμάτων συνίσταται στο ότι η εξέλιξη των τιμών των συναλλαγών ακολουθούσε την εξέλιξη των αναγγελλομένων τιμών. Όπως υποστηρίζει συναφώς η Επιτροπή, "οι παραγωγοί όχι μόνον ανήγγειλαν τις συμπεφωνημένες αυξήσεις των τιμών, αλλά και, με ελάχιστες εξαιρέσεις, ελάμβαναν αυστηρά μέτρα για να τις επιβάλλουν στους πελάτες" (αιτιολογική σκέψη 101, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως). Δέχεται ότι οι πελάτες επιτύγχαναν ενίοτε παραχωρήσεις όσον αφορά την έναρξη ισχύος των ανατιμήσεων ή ατομικές εκπτώσεις, ιδίως σε περίπτωση μεγάλων παραγγελιών, και ότι "η μέση καθαρή αύξηση που προέκυπτε μετά από όλες τις εκπτώσεις, τις μειώσεις και τις άλλες παραχωρήσεις ήταν πάντα μικρότερη από το ολόκληρο ποσό της αναγγελλόμενης αύξησης" (αιτιολογική σκέψη 102, τελευταίο εδάφιο). Αναφερόμενη όμως σε διαγράμματα που περιέχονται στην έκθεση LE, οικονομική μελέτη που εκπονήθηκε, για την ενώπιον της Επιτροπής διαδικασία, για λογαριασμό διαφόρων επιχειρήσεων αποδεκτριών της αποφάσεως, ισχυρίζεται ότι, κατά την καταλαμβανομένη από την απόφαση περίοδο, υπήρχε "στενή γραμμική σχέση" μεταξύ της εξελίξεως των αναγγελλομένων τιμών και της εξελίξεως των τιμών των συναλλαγών, εκφραζομένων σε εθνικό νόμισμα ή μετατρεπομένων σε ECU. Καταλήγει δε ως εξής: "Οι καθαρές αυξήσεις των τιμών ακολουθούσαν αμέσως μετά την αναγγελία των τιμών, αν και με κάποια χρονική υστέρηση. Ο συντάκτης της έκθεσης ομολόγησε κατά την προφορική ακρόαση ότι αυτό συνέβη το 1988 και το 1989" (αιτιολογική σκέψη 115, δεύτερο εδάφιο).

319 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι, κατά την εκτίμηση αυτού του δευτέρου είδους αποτελεσμάτων, η Επιτροπή ορθώς εθεώρησε ότι η ύπαρξη γραμμικής σχέσεως μεταξύ της εξελίξεως των αναγγελλομένων τιμών και της εξελίξεως των τιμών των συναλλαγών στοιχειοθετούσε ότι αυτές υφίσταντο, όπως επιδίωκαν οι παραγωγοί, την επίδραση των πρωτοβουλιών για τις τιμές. Πράγματι, γίνεται κοινώς δεκτόν ότι, στην οικεία αγορά, η πρακτική των ατομικών διαπραγματεύσεων με τους πελάτες συνεπάγεται ότι οι τιμές των συναλλαγών δεν είναι, εν γένει, οι ίδιες με τις αναγγελλόμενες τιμές. Επομένως, δεν πρέπει να προδικάζεται ότι οι αυξήσεις των τιμών των συναλλαγών θα είναι οι ίδιες με τις αυξήσεις των αναγγελλομένων τιμών.

320 Όσον αφορά αυτή καθαυτή την ύπαρξη συσχετίσεως μεταξύ των αυξήσεων των αναγγελλομένων τιμών και των αυξήσεων των τιμών των συναλλαγών, ορθώς η Επιτροπή αναφέρθηκε στην έκθεση LE, η οποία αποτελεί ανάλυση της εξελίξεως των τιμών του χαρτονιού κατά την εξεταζόμενη στην απόφαση περίοδο, στηριζόμενη σε στοιχεία παρασχεθέντα από διαφόρους παραγωγούς, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα.

321 Η έκθεση όμως αυτή εν μέρει μόνον επιβεβαιώνει την τότε ύπαρξη "στενής γραμμικής σχέσεως". Συγκεκριμένα, από την εξέταση της περιόδου 1987 έως 1991 προκύπτει ότι μπορούν να διακριθούν τρεις υποπερίοδοι. Συναφώς, σε ακρόαση ενώπιον της Επιτροπής, ο συντάκτης της εκθέσεως LE συνόψισε τα συμπεράσματά του ως εξής: "Δεν υπάρχει στενή συσχέτιση, έστω και ετεροχρονισμένη, μεταξύ της αναγγελθείσας ανατιμήσεως και των τιμών της αγοράς, κατά την αρχή της υπό κρίση περιόδου, από 1987 έως 1988. Αντιθέτως, τέτοια συσχέτιση υφίσταται το 1988/1989, στη συνέχεια η συσχέτιση αυτή φθίνει για να συμπεριφερθεί κατά τρόπο μάλλον παράδοξο [oddly] κατά την περίοδο 1990/1991" (πρακτικό της ακροάσεως, σ. 28). Επισήμανε περαιτέρω ότι αυτές οι διακυμάνσεις συνεδέοντο στενά με διακυμάνσεις της ζητήσεως (βλ. ιδίως πρακτικό της ακροάσεως, σ. 20).

322 Αυτά τα προφορικώς διατυπωθέντα συμπεράσματα του συντάκτη συνάδουν με τα όσα αναπτύσσονται στην έκθεσή του, και ιδίως με τα διαγράμματα όπου συγκρίνεται η εξέλιξη των αναγγελλομένων τιμών με την εξέλιξη των τιμών

των συναλλαγών (έκθεση LE, διαγράμματα 10 και 11, σ. 29). Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι η Επιτροπή μερικώς μόνον απέδειξε την ύπαρξη της "στενής γραμμικής σχέσεως" την οποία επικαλείται.

323 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή είπε επίσης ότι έλαβε υπόψη και ένα τρίτο είδος αποτελεσμάτων της συμπαιγνίας ως προς τις τιμές, συνιστάμενο στο ότι το επίπεδο των τιμών των συναλλαγών ήταν υψηλότερο του επιπέδου που θα επιτυγχανόταν αν δεν υπήρχε συμπαιγνία. Συναφώς, η Επιτροπή, τονίζοντας ότι ο χρόνος και η σειρά αναγγελίας των ανατιμήσεων είχαν προγραμματιστεί από την PWG, εκτιμά, στην απόφαση, ότι "είναι αδιανόητο υπό τις περιστάσεις αυτές να μην είχαν επηρεάσει οι εναρμονισμένες αναγγελίες τα πραγματικά επίπεδα τιμών" (αιτιολογική σκέψη 136, τρίτο εδάφιο, της αποφάσεως). Η έκθεση LE (τμήμα 3), όμως, περιέχει ένα υπόδειγμα βάσει του οποίου μπορεί να προβλεφθεί το επίπεδο τιμών που προκύπτει από τις αντικειμενικές συνθήκες της αγοράς. Κατά την έκθεση αυτή, το επίπεδο των τιμών, όπως καθοριζόταν από αντικειμενικούς οικονομικούς παράγοντες κατά την περίοδο 1975 έως 1991, εξελίχθηκε, με αμελητέες διακυμάνσεις, όπως εξελίχθηκαν και οι εφαρμοσθείσες τιμές των συναλλαγών, περιλαμβανομένης και της περιόδου την οποία αφορά η απόφαση.

324 Παρά τα συμπεράσματα αυτά, η περιεχομένη στην έκθεση ανάλυση δεν δικαιολογεί τη διαπίστωση ότι οι εναρμονισμένες πρωτοβουλίες για τις τιμές δεν παρέσχαν στους παραγωγούς τη δυνατότητα να φτάσουν επίπεδο τιμών των συναλλαγών υψηλότερο εκείνου που θα προέκυπτε από την ελεύθερη λειτουργία του ανταγωνισμού. Συναφώς, όπως τόνισε επ' ακροατηρίου η Επιτροπή, είναι πιθανόν οι παράγοντες που ελήφθησαν υπόψη στην εν λόγω ανάλυση να επηρεάστηκαν από την ύπαρξη της συμπαιγνίας. Έτσι, η Επιτροπή ορθώς υποστήριξε ότι η συνιστώσα συμπαιγνία συμπεριφορά ήταν, π.χ., ικανή να περιορίσει τα κίνητρα που θα είχαν οι επιχειρήσεις για να μειώσουν το κόστος τους. Δεν επικαλέστηκε όμως την ύπαρξη κανενός συγκεκριμένου σφάλματος στην ανάλυση της εκθέσεως LE, ούτε προέβαλε κάποια δική της οικονομική ανάλυση για το πώς θα εξελίσσοντο οι τιμές των συναλλαγών αν δεν υπήρχε σύμπραξη. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο ισχυρισμός της ότι το επίπεδο των τιμών των συναλλαγών θα ήταν χαμηλότερο αν δεν υπήρχε σύμπραξη μεταξύ των παραγωγών δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

325 Επομένως, η ύπαρξη αυτού του τρίτου είδους αποτελεσμάτων της συμπαιγνίας ως προς τις τιμές δεν αποδείχθηκε.

326 Τις προεκτεθείσες διαπιστώσεις ουδόλως μεταβάλλει η υποκειμενική εκτίμηση των παραγωγών, στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή για να θεωρήσει ότι η σύμπραξη είχε επιτύχει σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της. Επί του σημείου αυτού, η Επιτροπή αναφέρθηκε σε έναν κατάλογο εγγράφων την οποία προσκόμισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Όμως, και αν ακόμη υποτεθεί ότι στήριξε την εκτίμησή της για την ενδεχομένη επιτυχία των πρωτοβουλιών για τις τιμές σε έγγραφα που απηχούσαν την υποκειμενική αίσθηση ορισμένων παραγωγών, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι διάφορες επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, ορθώς εμνημόνευσαν επ' ακροατηρίου πολλά άλλα έγγραφα της δικογραφίας, όπου εκφράζονται οι δυσχέρειες τις οποίες συνάντησαν οι παραγωγοί κατά την εφαρμογή των συμφωνηθεισών ανατιμήσεων. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η αναφορά της Επιτροπής στις δηλώσεις των ίδιων των παραγωγών δεν αρκεί για ν' αντληθεί το συμπέρασμα ότι η σύμπραξη επέτυχε σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της.

327 Εν όψει των προεκτεθέντων, τα επισημαινόμενα από την Επιτροπή αποτελέσματα της παραβάσεως μερικώς μόνον αποδείχθηκαν. Το Πρωτοδικείο θα προσδιορίσει τις επιπτώσεις του συμπεράσματος αυτού στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας επί των προστίμων, κατά την αξιολόγηση του ορισθέντος εν προκειμένω γενικού επιπέδου των προστίμων (βλ. σκέψη 342 κατωτέρω).»

Επί του γενικού επιπέδου των προστίμων

17 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα έβαλε κατά του γενικού επιπέδου των προστίμων και ειδικότερα κατά της σοβαρότητας της φερομένης παραβάσεως.

18 Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε:

«336 Σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους 1 000 μέχρις 1 000 000 ECU ή και ποσού μεγαλύτερου από αυτό μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, είτε εκ προθέσεως είτε εξ αμελείας. Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).

337 Εν προκειμένω, η Επιτροπή καθόρισε το γενικό επίπεδο των προστίμων λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 167 της αποφάσεως), καθώς και τις ακόλουθες εκτιμήσεις (αιτιολογική σκέψη 168):

"— η αθέμιτη συνεργασία για τον καθορισμό των τιμών και των μεριδίων της αγοράς αποτελεί αυτή καθεαυτή σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού,

— η σύμπραξη κάλυπτε όλο σχεδόν το έδαφος της Κοινότητας,

— η κοινοτική αγορά χαρτονιού αποτελεί σημαντικό βιομηχανικό κλάδο με ετήσιο κύκλο εργασιών 2,5 περίπου δισεκατομμύρια ECU,

— οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην παράβαση καλύπτουν σχεδόν ολόκληρη την αγορά,

— η σύμπραξη λειτουργούσε με τη μορφή ενός συστήματος τακτικών θεσμοθετημένων συνεδριάσεων που αποσκοπούσαν στη λεπτομερέστατη ρύθμιση της κοινοτικής αγοράς χαρτονιού,

— ελήφθησαν περίπλοκα μέτρα για να συγκαλυφθεί η αληθινή φύση και η έκταση της αθέμιτης συνεργασίας (ανυπαρξία οποιωνδήποτε επίσημων πρακτικών ή εγγράφων για την PWG και την JMC· αποτροπή της τήρησης σημειώσεων· σκηνοθέτηση του χρόνου και της σειράς με την οποία αναγγέλλονταν οι αυξήσεις των τιμών για να μπορεί να υποστηριχθεί ότι 'ακολουθούσαν' άλλες κ.λπ.),

— η σύμπραξη επέτυχε σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της."

338 Επί πλέον, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι τα επιβληθέντα πρόστιμα είχαν, αδιαμφισβήτητα, ως βάση υπολογισμού για τις μεν επιχειρήσεις που θεωρούνται "επί κεφαλής" της συμπράξεως το 9 %, για τις δε λοιπές το 7,5 % του κύκλου εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε καθεμιά από τις αποδέκτριες της αποφάσεως επιχειρήσεις στην κοινοτική αγορά του χαρτονιού το 1990.

339 Πρέπει να τονισθεί, πρώτον, ότι, κατά την εκτίμηση του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή ευλόγως λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι εξακολουθούν να εμφανίζονται σχετικά συχνά κατάφωρες παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και, επομένως, έχει τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύει το προληπτικό τους

αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, το ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού (βλ. ιδίως προαναφερθείσες αποφάσεις Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 105 έως 108, και ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 385).

340 Δεύτερον, η Επιτροπή ορθώς υποστήριξε ότι, λόγω των ιδιορρυθμιών της παρούσας υποθέσεως, δεν χωρεί απευθείας σύγκριση του γενικού επιπέδου των προστίμων που ισχύει στην επίδικη απόφαση με εκείνο που ίσχυε στην προηγούμενη πρακτική των αποφάσεων της Επιτροπής και ειδικότερα στην απόφαση 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο) (ΕΕ 1986, L 230, σ. 1, στο εξής: απόφαση Πολυπροπυλενίου), την οποία η ίδια η Επιτροπή κρίνει ως την πλέον παρεμφερή με την παρούσα. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς την υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση Πολυπροπυλενίου, εδώ δεν ελήφθη υπόψη καμμία γενική ελαφρυντική περίσταση κατά τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων. Εξ άλλου, όπως διαπίστωσε ήδη το Πρωτοδικείο, η λήψη περιπλόκων μέτρων από τις επιχειρήσεις, με σκοπό την απόκρυψη της υπάρξεως της παραβάσεως, συνιστά ιδιαιτέρως σοβαρό στοιχείο αυτής, που τις διακρίνει έναντι άλλων παραβάσεων που έχει διαπιστώσει στο παρελθόν η Επιτροπή.

341 Τρίτον, πρέπει να τονισθεί η μακρά διάρκεια και ο κατάφωρος χαρακτήρας της διαπραχθείσας παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η οποία διαπράχθηκε παρά την προειδοποίηση την οποία θα όφειλε να συνιστά η προηγούμενη πρακτική των αποφάσεων της Επιτροπής, και ιδίως η απόφαση Πολυπροπυλενίου.

342 Βάσει των στοιχείων αυτών, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα κριτήρια που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 168 της αποφάσεως δικαιολογούν το καθορισθέν από την Επιτροπή γενικό επίπεδο των προστίμων. Ασφαλώς, όπως έκρινε ήδη το Πρωτοδικείο, τα αποτελέσματα της συμπαιγνίας ως προς τις τιμές, τα οποία δέχτηκε η Επιτροπή για τον καθορισμό του γενικού επιπέδου

των προστίμων, μερικώς μόνον αποδείχθηκαν. Υπό το πρίσμα όμως των προεκτιθεμένων σκέψεων, το συμπέρασμα αυτό δεν είναι ικανό να επηρεάσει αισθητά την εκτίμηση της βαρύτητας της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Συναφώς, το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις ανήγγελλαν όντως τις συμφωνούμενες ανατιμήσεις και ότι οι αναγγελλόμενες τιμές αποτελούσαν το σημείο αφετηρίας για τον καθορισμό των ατομικών τιμών των συναλλαγών αρκεί αφ' εαυτού για να διαπιστωθεί ότι η σύμπραξη ως προς τις τιμές είχε και ως σκοπό και ως αποτέλεσμα τον σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού. Επομένως, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι γενόμενες διαπιστώσεις σχετικά με τα αποτελέσματα της παραβάσεως δεν δικαιολογούν καμμία μείωση του καθορισθέντος από την Επιτροπή γενικού επιπέδου των προστίμων.»

Επί του λόγου ακυρώσεως ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλματα κατά τη μείωση των προστίμων

19 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα υποστήριξε, κατ' ουσίαν, ότι έπρεπε να της μειωθεί το πρόστιμο, διότι δεν αμφισβήτησε τους βασικούς πραγματικούς ισχυρισμούς στους οποίους η Επιτροπή στήριξε τις εις βάρος της αιτιάσεις. Αμφισβήτησε επίσης το βάσιμο της μειώσεως του προστίμου που είχε παραχωρηθεί στην Stora Kopparbergs Bergslags AB, η οποία προέβη σε αποκαλύψεις με σκοπό την εξασθένηση των βασικών της ανταγωνιστών. Η μείωση αυτή οδήγησε, λόγω του υψηλού ποσού των προστίμων, σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

20 Το Πρωτοδικείο έκρινε:

«362 Με την απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, όπως και ενώπιον του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε κάθε συμμετοχή της σε οποιαδήποτε παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

363 Συνεπώς, η Επιτροπή καλώς έκρινε ότι η απάντηση αυτή της προσφεύγουσας δεν συνιστά συμπεριφορά δικαιολογούσα μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας κατά τη διοικητική διαδικασία. Τέτοια μείωση δικαιολογείται μόνον εάν η συμπεριφορά διευκόλυνε την εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση της παραβάσεως και, ενδεχομένως, τον τερματισμό της (βλ. προαναφερθείσα απόφαση ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 393).

364 Κατά το μέτρο που η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η παραχωρηθείσα στη Stora μείωση του προστίμου είναι υπερβολική, επισημαίνεται ότι η Stora προσκόμισε στην Επιτροπή δηλώσεις που περιείχαν λεπτομερέστερη περιγραφή της φύσεως και του αντικειμένου της παραβάσεως, της λειτουργίας των διαφόρων οργάνων της PG Paperboard και της συμμετοχής των διαφόρων παραγωγών στην παράβαση. Με τις δηλώσεις αυτές, η Stora παρέσχε πληροφορίες που έβαιναν κατά πολύ πέραν όσων την προσκόμιση μπορεί να αξιώσει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17. Καίτοι η Επιτροπή δηλώνει, στην απόφαση, ότι απέσπασε αποδεικτικά στοιχεία που επιβεβαίωναν τις πληροφορίες τις οποίες περιείχαν οι δηλώσεις της Stora (αιτιολογικές σκέψεις 112 και 113), προκύπτει σαφώς ότι οι δηλώσεις της Stora απετέλεσαν το κύριο αποδεικτικό στοιχείο περί της υπάρξεως της παραβάσεως. Χωρίς αυτές τις δηλώσεις, επομένως, θα ήταν, αν μη τι άλλο, πολύ δυσχερέστερο για την Επιτροπή να διαπιστώσει, εν ανάγκη δε να θέσει πέρας στην παράβαση που αποτελεί αντικείμενο της αποφάσεως.

365 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή, μειώνοντας κατά δύο τρίτα το ύψος του προστίμου το οποίο επέβαλε στη Stora, δεν υπερέβη τα περιθώρια εκτιμήσεως τα οποία διαθέτει κατά την επιμέτρηση των προστίμων. Η προσφεύγουσα δεν μπορεί, επομένως, να ισχυρίζεται βασίμως ότι το πρόστιμο που της επιβλήθηκε ήταν υπέρογκο σε σχέση με το επιβληθέν στη Stora.

366 Επομένως, δεν συντρέχει λόγος να κληθεί η Επιτροπή να δηλώσει αν μεσολάβησαν συνομιλίες με τη Stora σχετικά με το επίπεδο του προστίμου και/ή τις πιθανές μειώσεις των προστίμων.

367 Επομένως, και αυτός ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.»

21 Εν συμπεράσματι, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, εφόσον δεν είχε δεχθεί κανέναν από τους λόγους που είχαν προβληθεί προς στήριξη είτε του αιτήματος ακυρώσεως είτε του αιτήματος μειώσεως του προστίμου, δεν συνέτρεχε λόγος να μειώσει το επιβληθέν στην αναιρεσείουσα πρόστιμο.

Η αίτηση αναιρέσεως

22 Με την αίτηση αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα ζητεί να εξαφανισθεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, πλην κατά το μέτρο που ακυρώνει το άρθρο 2, πρώτο έως τέταρτο εδάφιο, της αποφάσεως της Επιτροπής, και να ακυρωθεί η εν λόγω απόφαση, επικουρικώς δε να μειωθεί το πρόστιμο που της επιβλήθηκε.

23 Προς στήριξη της αιτήσεώς της, η αναιρεσείουσα επικαλείται πέντε λόγους αναιρέσεως:

— ανεπαρκή αιτιολόγηση της αποφάσεως ως προς τον καθορισμό του προστίμου,

— παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ως προς τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποίησε τη διακριτική της ευχέρεια η Επιτροπή για να μειώσει τα επιβληθέντα σε ορισμένα μέλη της ενώσεως πρόστιμα,

— παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ως προς τον προσδιορισμό του πρόσφορου κύκλου εργασιών,

— παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθ' όσον, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, δεν ελήφθη υπόψη ότι η σύμπραξη δεν επηρέασε τις τιμές,

— κατάχρηση εξουσίας και προσβολή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω στρογγυλοποιήσεως του ποσού των προστίμων.

Ως προς τον πρώτο λόγο αναιρέσεως

24 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθ' όσον, ενώ, στη σκέψη 306 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή παρέλειπε να μνημονεύσει, στην απόφασή της, τους παράγοντες που είχε λάβει συστηματικά υπόψη κατά την επιμέτρηση των προστίμων, παρέλειψε ν' ακυρώσει την απόφαση λόγω ανεπαρκούς αιτιολογήσεως.

25 Η αναιρεσείουσα προσθέτει ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία την οποία παρέθεσε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 309 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα στοιχεία αυτά έπρεπε να περιλαμβάνονται στο σώμα της αποφάσεως, ενώ εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή, είτε στον Τύπο είτε κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων. Όπως όμως ακριβώς διαπίστωσε το Πρωτοδικείο στην ίδια σκέψη 309, η Επιτροπή αναγνώρισε επ' ακροατηρίου ότι τίποτε δεν την εμπόδιζε να παραθέσει τα εν λόγω στοιχεία μέσα στην απόφαση. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να λάβει υπόψη το γεγονός «ότι η Επιτροπή έδειξε διατεθειμένη να παράσχει, κατά την ένδικη διαδικασία, κάθε πρόσφορη πληροφορία σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων» (σκέψη 312 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

26 Η αναιρεσείουσα προσάπτει επίσης στο Πρωτοδικείο ότι έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η Επιτροπή, όταν εξέδιδε την απόφασή της, δεν γνώριζε ακόμη το πώς αυτό είχε ερμηνεύσει, σχετικά με την επιμέτρηση των προστίμων, τις επιταγές του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ), με τις αποφάσεις του της 6ης Απριλίου 1995, T-148/99, Tréfilunion κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1063), Société métallurgique de Normandie κατά Επιτροπής και Société des treillis et panneaux soudés κατά Επιτροπής, όπ.π. (στο εξής: αποφάσεις για τα δομικά πλέγματα) — τις οποίες παρέθεσε στη σκέψη 310 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως —, ούτε το ότι η αιτιολογία της αποφάσεως ήταν ανάλογη με εκείνη των προηγουμένων αποφάσεων της Επιτροπής (σκέψη 310 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

27 Η άποψη αυτή είναι επίσης νομικώς εσφαλμένη, διότι, κατά την αναιρεσείουσα, διότι ο έλεγχος των επιταγών που απορρέουν από την υποχρέωση αιτιολογήσεως είναι αντικειμενικό νομικό ζήτημα, το οποίον, άρα, δεν μπορεί να εξαρτάται από την υποκειμενική γνώση της γνώσεως που είχε η Επιτροπή όταν έλαβε την απόφαση. Επί πλέον, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να αντλεί κανόνες ισχύοντες για το μέλλον χωρίς να τους εφαρμόζει αμέσως στην εκκρεμή ενώπιόν του υπόθεση, διατηρώντας έτσι τα αποτελέσματα μιας αποφάσεως της Επιτροπής της οποίας το ίδιο διαπίστωνε την ανεπαρκή αιτιολόγηση.

28 Κατά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο, εν όψει της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, δεν χρειάζεται οπωσδήποτε να γνωρίζει λεπτομερώς πώς επιμέτρησε το πρόστιμο η Επιτροπή, η οποία επίσης διαθέτει σχετικώς περιθώριο εκτιμήσεως.

29 Προσθέτει ότι το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 307 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 169 έως 172 της αποφάσεως της Επιτροπής περιείχαν «επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις».

30 Οι σκέψεις 308 έως 312 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως παρατίθενται, κατά την Επιτροπή, ως εκ περισσού, καθ' όσον υπενθυμίζουν τις συνέπειες των αποφάσεων για τα δομικά πλέγματα. Η Επιτροπή άλλωστε φρονεί ότι η αναιρεσείουσα ερμηνεύει εσφαλμένα τις εν λόγω αποφάσεις. Με αυτές, το Πρωτοδικείο διατύπωνε, όπως και

με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, την ευχή να υπάρχει μεγαλύτερη διαφάνεια ως προς την ακολουθούμενη μέθοδο υπολογισμού. Ενεργώντας έτσι, το Πρωτοδικείο δεν ανήγαγε την έλλειψη διαφάνειας σε έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως. Η θέση του Πρωτοδικείου απορρέει, το πολύ, από την αρχή της χρηστής διοικήσεως, χωρίς η παραγνώριση της αρχής αυτής να συνιστά αφ' εαυτής λόγο ακυρώσεως της αποφάσεως.

31 Τέλος, η Επιτροπή παρατηρεί ότι το ως άνω περιεχόμενο των αποφάσεων για τα δομικά πλέγματα επικυρώθηκε πρόσφατα από το Πρωτοδικείο. Κατ' αυτό, τα στοιχεία τα οποία είναι ευκταίον να γνωστοποιεί στον αποδέκτη αποφάσεως η Επιτροπή δεν πρέπει να θεωρούνται ως προσθήκη της αιτιολογίας, αλλά μόνον ως αριθμητική έκφραση των κριτηρίων που έχουν διατυπωθεί στην εν λόγω απόφαση, όταν αυτά είναι επιδεκτικά ποσοτικού προσδιορισμού (βλ. ιδίως απόφαση της 11ης Μαρτίου 1999, T-141/94, Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-347, σκέψη 610).

32 Προέχει κατ' αρχάς να εκτεθούν τα επί μέρους στάδια της συλλογιστικής την οποία ανέπτυξε το Πρωτοδικείο σε απάντηση του λόγου περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως του υπολογισμού των προστίμων.

33 Το Πρωτοδικείο κατ' αρχάς υπέμνησε, στη σκέψη 300 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την πάγια νομολογία, κατά την οποία η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε (βλ., μεταξύ άλλων, πέρα από την παρατεθείσα από το Πρωτοδικείο νομολογία, απόφαση της 15ης Απριλίου 1997, C-22/94, Irish Farmers Association κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-1809, σκέψη 39).

34 Ακολούθως, το Πρωτοδικείο διευκρίνισε, στη σκέψη 301 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, προκειμένου περί αποφάσεως που επιβάλλει, όπως η υπό κρίση,

πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων εξαρτάται από μεγάλο αριθμό στοιχείων όπως είναι τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).

35 Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 307 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως,

«ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 169 έως 172 της αποφάσεως — ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των λεπτομερώς παρατιθεμένων στην ίδια την απόφαση πραγματικών ισχυρισμών που στρέφονται καθ' εκάστου αποδέκτη της αποφάσεως — εκθέτουν επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της βαρύτητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-2/89, Petrofina κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1087, σκέψη 264). Ομοίως, η αιτιολογική σκέψη 168, που πρέπει να συνεκτιμηθεί με τις γενικές θεωρήσεις περί των προστίμων που περιέχονται στην αιτιολογική σκέψη 167, εκθέτει επαρκώς τα στοιχεία εκτιμήσεως που ελήφθησαν υπόψη για τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων».

36 Στις σκέψεις 308 έως 312, όμως, της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο άμβλυνε, όχι χωρίς κάποια αμφισημία, την έννοια των όσων δέχεται στη σκέψη 307.

37 Όπως προκύπτει, συγκεκριμένα, από τις σκέψεις 308 και 309 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η απόφαση της Επιτροπής δεν μνημονεύει ποια συγκεκριμένα στοιχεία έλαβε συστηματικώς υπόψη η Επιτροπή κατά την επιμέτρηση των προστίμων, στοιχεία τα οποία ήταν ωστόσο σε θέση να κοινολογήσει και που θα διευκόλυναν τις επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εκτιμήσουν αφενός μεν αν η Επιτροπή είχε υποπέσει σε σφάλματα κατά την επιμέτρηση του κάθε προστίμου, αφετέρου δε αν το ύψος κάθε προστίμου εδικαιολογείτο με γνώμονα τα εφαρμοζόμενα γενικά κριτήρια. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε, στη σκέψη 310 της αναιρεσι-

βαλλομένης αποφάσεως, ότι, κατά τις αποφάσεις για τα δομικά πλέγματα, είναι επιθυμητό να γνωρίζουν λεπτομερώς οι επιχειρήσεις τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβάλλεται, χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν ένδικη προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής.

38 Τέλος, στη σκέψη 312 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο κατέληξε ότι υπήρχε «έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογήσεως του τρόπου υπολογισμού των προστίμων», η οποία όμως ήταν δικαιολογημένη εν όψει των ειδικών περιστάσεων της υποθέσεως, ήτοι ότι τα στοιχεία υπολογισμού γνωστοποιήθηκαν κατά την ένδικη διαδικασία και ότι η περιεχόμενη στις αποφάσεις για τα «δομικά πλέγματα» ερμηνεία του άρθρου 190 της Συνθήκης συνιστούσε καινοτομία.

39 Πριν εξετασθεί, υπό το πρίσμα των προβαλλομένων από την αναιρεσείουσα επιχειρημάτων, το βάσιμο των εκτιμήσεων του Πρωτοδικείου για το κατά πόσον η γνωστοποίηση των στοιχείων υπολογισμού κατά την ένδικη διαδικασία και ο καινοτόμος χαρακτήρας των αποφάσεων για τα δομικά πλέγματα μπορεί να επηρεάσει την τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, πρέπει να ερευνηθεί αν η τήρηση της εκ του άρθρου 190 της Συνθήκης υποχρεώσεως αιτιολογήσεως επέβαλλε στην Επιτροπή να περιλάβει στην απόφαση, πέρα από τα στοιχεία εκτιμήσεως που χρησιμοποίησε για να προσδιορίσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, μια λεπτομερέστερη έκθεση του τρόπου υπολογισμού των προστίμων.

40 Συναφώς, τονίζεται ότι, επί προσφυγών στρεφομένων κατ' αποφάσεων της Επιτροπής επιβαλλουσών σε επιχειρήσεις πρόστιμα λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού, το Πρωτοδικείο είναι διττώς αρμόδιο.

41 Πρώτον, είναι αρμόδιο να ελέγχει τη νομιμότητά τους, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ). Σ' αυτό το πλαίσιο, οφείλει ιδίως να ελέγχει αν έχει τηρηθεί η επιβαλλόμενη από το άρθρο 190 της Συνθήκης υποχρέωση αιτιολογήσεως, η παράβαση της οποίας καθιστά την απόφαση ακυρώσιμη.

42 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να εκτιμά — στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, την οποία του αναγνωρίζουν τα άρθρα 172 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 229 ΕΚ) και 17 του κανονισμού 17 — τον πρόσφορο χαρακτήρα των προστίμων. Η τελευταία αυτή εκτίμηση ενδέχεται να δικαιολογεί την προσκόμιση και συνεκτίμηση προσθέτων πληροφοριακών στοιχείων, των οποίων η αυτούσια μνεία στην απόφαση δεν απαιτείται δυνάμει της επιβαλλομένης από το άρθρο 190 της Συνθήκης υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

43 Όσον αφορά τον έλεγχο της τηρήσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 17 ορίζει ότι, «κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της».

44 Υπ' αυτές τις συνθήκες, εν όψει της νομολογίας που παρατίθεται στις σκέψεις 300 και 301 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ο συνιστάμενος στην υποχρέωση αιτιολογήσεως ουσιώδης τύπος τηρείται, άπαξ η Επιτροπή εκθέτει, με την απόφασή της, τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε για να μετρήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Ελλείψει αυτών των στοιχείων, η απόφαση πάσχει έλλειψη αιτιολογίας.

45 Το Πρωτοδικείο, όμως, ορθώς έκρινε, στη σκέψη 307 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε συμμορφωθεί προς αυτές τις επιταγές. Επιβάλλεται, όντως, η διαπίστωση — στην οποία προέβη και το Πρωτοδικείο — ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 167 έως 172 της αποφάσεως εκθέτουν τα κριτήρια που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για τον υπολογισμό των προστίμων. Έτσι, η αιτιολογική σκέψη 167 αφορά ειδικότερα τη διάρκεια της παραβάσεως· περιέχει επίσης, όπως και η αιτιολογική σκέψη 168, τους παράγοντες στους οποίους στηρίχθηκε η Επιτροπή για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως και την τάξη μεγέθους των προστίμων· η αιτιολογική σκέψη 169 περιλαμβάνει τα στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή για να καθορίσει το πρόστιμο που θα επέβαλλε σε κάθε επιχείρηση· η αιτιολογική σκέψη 170 κατονομάζει τις επιχειρήσεις που έπρεπε να θεωρούνται ως «επί κεφαλής» της συμπράξεως και οι οποίες έφεραν ιδιαίτερη ευθύνη έναντι των λοιπών· τέλος, οι αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172 ορίζουν ποιες συνέπειες πρέπει να έχει επί του ύψους των

προστίμων η συνεργασία των διαφόρων κατασκευαστών με την Επιτροπή κατά τη διενέργεια των ελέγχων προς απόδειξη των πραγματικών περιστατικών ή κατά την απάντηση στην ανακοίνωση των αιτιάσεων.

46 Τη διαπίστωση της σκέψεως 307 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν αναιρεί το γεγονός ότι, μεταγενεστέρως, κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως Τύπου ή κατά την ένδικη διαδικασία, ανακοινώθηκαν ακριβέστερες πληροφορίες, όπως ο κύκλος εργασιών τον οποίον είχαν πραγματοποιήσει οι επιχειρήσεις ή τα ποσοστά μειώσεως τα οποία είχε ορίσει η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, διευκρινίσεις παρεχόμενες από τον συντάκτη της προσβαλλομένης αποφάσεως, που συμπληρώνουν μια αιτιολογία που αφ' εαυτής είναι ήδη επαρκής, δεν επηρεάζουν την κατά κυριολεξία τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, έστω και αν μπορούν να είναι χρήσιμες στον — ασκούμενο από τον κοινοτικό δικαστή — έλεγχο της εσωτερικής συνοχής του σκεπτικού της αποφάσεως, καθ' όσον επιτρέπουν στο θεσμικό όργανο να αποσαφηνίσει τους λόγους που στήριξαν την απόφασή του.

47 Ασφαλώς, η Επιτροπή δεν δύναται, καταφεύγοντας αποκλειστικά και με μηχανικό τρόπο σε αριθμητικούς τύπους, να απεμπολεί την εξουσία της εκτιμήσεως. Έχει, όμως, την ευχέρεια να συνοδεύει την απόφασή της με αιτιολογία βαίνουσα πέραν των επιταγών που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, παραθέτοντας ειδικότερα αριθμητικά στοιχεία που καθοδήγησαν, ιδίως ως προς το επιδιωκόμενο αποτρεπτικό αποτέλεσμα, την άσκηση της εξουσίας της εκτιμήσεως κατά την επιμέτρηση των προστίμων τα οποία επιβάλλει σε διάφορες επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει, με ποικίλη ένταση, στην παράβαση.

48 Συγκεκριμένα, μπορεί να είναι επιθυμητό να χρησιμοποιεί η Επιτροπή την ευχέρεια αυτή για να δώσει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να γνωρίσουν λεπτομερώς τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβλήθηκε. Γενικότερα, αυτό μπορεί να εξυπηρετεί τη διαφάνεια της δράσεως της διοικήσεως και να διευκολύνει το έργο του Πρωτοδικείου κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, η οποία πρέπει να του παρέχει τη δυνατότητα να εκτιμά, πέρα από τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως, και τον πρόσφορο χαρακτήρα του επιβληθέντος προστίμου. Η ευχέρεια όμως αυτή — όπως τόνισε η Επιτροπή — δεν μεταβάλλει την έκταση των επιταγών που απορρέουν από την υποχρέωση αιτιολογήσεως.

49 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο, κρίνοντας, στη σκέψη 311 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως», παρέβη το άρθρο 190 της Συνθήκης. Ομοίως, το Πρωτοδικείο, διαπιστώνοντας, πρώτα, στη σκέψη 307 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η απόφαση εξέθετε «επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε καθεμιά από τις ενεχόμενες επιχειρήσεις», ακολούθως δε στη σκέψη 312 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι υπήρχε «έλλειψη, στην απόφαση, ειδικής αιτιολογίας του τρόπου υπολογισμού των προστίμων», παρουσιάζει αντιφατικό σκεπτικό.

50 Η πλάνη, όμως, περί το δίκαιο, στην οποία υπέπεσε κατ' αυτόν τον τρόπο το Πρωτοδικείο, δεν είναι ικανή να επισύρει την ακύρωση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, άπαξ, εν όψει των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο εγκύρως απέρριψε, παρά τις σκέψεις 308 έως 312 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τον λόγο περί παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως για τον υπολογισμό των προστίμων.

51 Εφόσον η Επιτροπή δεν όφειλε, βάσει της υποχρεώσεώς της αιτιολογήσεως, να παραθέσει στην απόφασή της τα σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων αριθμητικά στοιχεία, παρέλκει η εξέταση των διαφόρων αιτιάσεων της αναιρεσείουσας που στηρίζονται στην εσφαλμένη αυτή αφετηρία.

52 Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

53 Με τον δεύτερο λόγο, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν απεδοκίμασε τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποίησε η Επιτροπή τη διακριτική της ευχέρεια προς επιμέτρηση των προστίμων, εν όψει του πνεύματος συνεργασίας το

οποίο είχαν επιδείξει κατά τη διοικητική διαδικασία ορισμένες μετασχούσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις.

54 Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι οι μειώσεις προστίμων, τις οποίες αποφάσισε η Επιτροπή με γνώμονα αυτό το πνεύμα συνεργασίας και βάσει κριτηρίων τα οποία είχε προκαθορίσει σε γενική και αφηρημένη μορφή, στερούνται νομικού ερείσματος και αντιβαίνουν προς τα θεμελιώδη δικαιώματα. Συγκεκριμένα, αφενός μεν η Επιτροπή οφείλει, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, να κάνει σε κάθε περίπτωση χρήση της εξουσίας της εκτιμήσεως. Αφετέρου δε η αμφισβητούμενη πρακτική ωθεί τις επιχειρήσεις να αυτοκατηγορούνται, να αναιρούν τη δυνατότητά τους να ασκήσουν τα δικαιώματά τους άμυνας ή, πάντως, να συρρικνώνουν τα δικαιώματά τους αυτά κατά τρόπο ανεπίτρεπτο και, αντιστρόφως, πλήττει τις επιχειρήσεις που κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους άμυνας.

55 Τέλος, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν επέκρινε την ανεπαρκή αιτιολόγηση της μειώσεως του προστίμου υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων.

56 Συναφώς, υπενθυμίζεται, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 δεν απαριθμεί περιοριστικά τα κριτήρια τα οποία μπορεί να λαμβάνει υπόψη κατά την επιμέτρηση του προστίμου η Επιτροπή (βλ. απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψεις 32 και 33) και ότι, επομένως, η συμπεριφορά της επιχειρήσεως κατά τη διοικητική διαδικασία μπορεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να συνεκτιμώνται κατά την εν λόγω επιμέτρηση (βλ. απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 1990, C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-45, συνοπτική δημοσίευση).

57 Περαιτέρω, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή το ότι όρισε στον εαυτό της κατευθύνσεις, με σκοπό την καθοδήγησή της κατά την άσκηση της εξουσίας της εκτιμήσεως ως προς την επιμέτρηση των προστίμων και, επομένως, την καλύτερη διασφάλιση της ίσης μεταχειρίσεως των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.

58 Ακολούθως, η αιτίαση περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, μια επιχείρηση που, αμφισβητώντας την άποψη της Επιτροπής, δεν συνεργάζεται πέραν του μέτρου που της επιβάλλει ο κανονισμός 17 δεν θα υποβληθεί, για τον λόγο αυτόν, σε βαρύτερο πρόστιμο. Αν η Επιτροπή θεωρεί ότι θεμελίωσε την ύπαρξη παραβάσεως και τον καταλογισμό της στην επιχείρηση, η κατ' αυτής κύρωση θα τελεί σε συνάρτηση προς τα κριτήρια που μπορούν κατά νόμον να ληφθούν υπόψη, και τούτο υπό τον έλεγχο του Πρωτοδικείου ή του Δικαστηρίου. Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 25 των προτάσεών του, η άποψη της αναιρεσείουσας στηρίζεται στην καθαρά θεωρητική υπόθεση ότι μια επιχείρηση κατηγορεί τον εαυτό της για παράβαση που δεν έχει διαπράξει, αντιθέτως προς ό,τι υποψιάζεται η Επιτροπή, ελπίζοντας έτσι ότι θα της μειωθεί το πρόστιμο, που φοβάται ωστόσο ότι θα της επιβληθεί. Μια τέτοια εικασία δεν μπορεί να θεμελιώσει επιχειρηματολογία περί προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας.

59 Όσον αφορά, τέλος, τον ισχυρισμό περί ανεπαρκούς αιτιολογήσεως της αποφάσεως ως προς τις χορηγηθείσες μειώσεις, αρκεί η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 303 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διαπίστωσε τα εξής:

«(...) η Επιτροπή (...), στις αιτιολογικές σκέψεις 171 και 172, αναφέρει ότι τα ποσά των προστίμων που επιβλήθηκαν στη Rena και στη Stora πρέπει να είναι σημαντικά μειωμένα, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η συνεργασία τους με την Επιτροπή, και ότι άλλες οκτώ επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, μπορούν επίσης, σε μικρότερο βαθμό, να τύχουν κάποιας μειώσεως, διότι, στις απαντήσεις που έδωσαν στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, δεν αμφισβήτησαν την ουσία των πραγματικών ισχυρισμών που διατύπωσε η Επιτροπή.»

60 Οι εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως της Επιτροπής αιτιολογούν επαρκώς τη χορηγηθείσα μείωση των προστίμων.

61 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

62 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν έκρινε ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, αφενός μεν λαμβάνοντας ως βάση υπολογισμού του προστίμου που της επέβαλε τον κύκλο εργασιών των τεσσάρων επιχειρήσεων μελών της που εμπορεύονται την παραγωγή τους χαρτονιού μέσω αυτής, ήτοι της Metsä-Serla Oy, της Tampella Corporation, της United Paper Mills και της Oy Kyro AB, αφετέρου δε μη λαμβάνοντας υπόψη τους κύκλους εργασιών που όντως πραγματοποιήθηκαν το 1990, έτος αναφοράς για τον υπολογισμό του προστίμου.

Επί της συνεκτιμήσεως του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησαν οι εταιρίες μέλη της ενώσεως

63 Η αναιρεσείουσα διατείνεται ότι δεν προκύπτει ούτε από την απόφαση της Επιτροπής ούτε από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ότι οι τέσσερις επιχειρήσεις μέλη της μετείχαν στην παράβαση, οπότε οι κύκλοι εργασιών τους δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό του προστίμου.

64 Περαιτέρω, κατά την αναιρεσείουσα, το Πρωτοδικείο παρουσιάζει αντιφατικό σκεπτικό, όταν αφενός μεν, για να δικαιολογήσει την επιβολή προστίμου στην αναιρεσείουσα, θεωρεί ότι αυτή ενεργούσε αυτόνομα (βλ. σκέψεις 273 έως 280 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως), αφετέρου δε, στην απόφαση της 14ης Μαΐου 1998, Τ-339/94 έως Τ-342/94, Metsä-Serla κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. ΙΙ-1727, ειδικότερα σκέψεις 55, 56 και 58), για να δικαιολογήσει την αλληλέγγυα ευθύνη των εταιριών μελών προς πληρωμή του επιβληθέντος στην αναιρεσείουσα προστίμου, κρίνει ότι αυτή ενεργούσε ως απλώς «επικουρικό όργανο» των εν λόγω εταιριών.

65 Τέλος, η αναιρεσείουσα θεωρεί ότι κακώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η αναιρεσείουσα δεν είχε ίδιο οικονομικό συμφέρον από τις ανατιμήσεις (σκέψη 281 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως), ενώ οι προμήθειες τις οποίες εισέπραττε ως

αντιπαροχή των υπηρεσιών της ως μεσάζοντος των επιχειρήσεων μελών ορίζονταν ως ποσοστό επί του τιμήματος που είχε συνομολογηθεί με τον πελάτη.

66 Συναφώς, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι — όπως ανέφερε και η Επιτροπή —, όταν επιβάλλεται πρόστιμο σε ένωση επιχειρήσεων, που, αυτή καθαυτή, διαθέτει κύκλο εργασιών που συνήθως δεν αντιστοιχεί προς το μέγεθος ή την ισχύ της στην αγορά, ο καθορισμός προστίμου έχοντος αποτρεπτικό χαρακτήρα καθίσταται δυνατός μόνον αν συνυπολογισθούν οι κύκλοι εργασιών των επιχειρήσεων μελών της (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, απόφαση της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 120 και 121). Προς τούτο, δεν απαιτείται να έχουν όντως μετάσχει στην παράβαση τα μέλη της ενώσεως, αλλ' αρκεί η ένωση να έχει, δυνάμει των εσωτερικών της κανόνων, τη δυνατότητα να δεσμεύει τα μέλη της.

67 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 280 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι συμβάσεις πωλήσεως τις οποίες συνήπτε η αναιρεσείουσα για λογαριασμό των μελών της τα εδέσμευαν. Η αναιρεσείουσα δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο ικανό ν' αναιρέσει αυτή την εκτίμηση.

68 Όσο για τον ισχυρισμό περί αντιφάσεως μεταξύ της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και της προαναφερθείσας αποφάσεως Metsä-Serla κ.λπ. κατά Επιτροπής, πρέπει να γίνει δεκτό ότι — όπως επίσης ανέφερε η Επιτροπή — η δεύτερη απόφαση όχι μόνον δεν αντιφάσκει προς την πρώτη, αλλά και προσκομίζει άλλον ένα λόγο δικαιολογούντα την συνεκτίμηση των κύκλων εργασιών των μελών της αναιρεσείουσας προς καθορισμό του προστίμου που της επιβλήθηκε, εφόσον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 55 και 58 της δεύτερης, η αναιρεσείουσα είχε εξουσιοδοτηθεί να διαπραγματεύεται με τους πελάτες τις τιμές και λοιπούς όρους πωλήσεων τηρώντας τις κατευθύνσεις που έθεταν τα μέλη της, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται οικονομική ενότητα με καθεμιά από τις εταιρίες μέλη.

69 Τέλος, όσον αφορά τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου, στη σκέψη 281 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η αναιρεσείουσα δεν είχε ίδιο οικονομικό συμφέρον

να λάβει μέρος στη συμπαιγνία ως προς τις τιμές, αποτελεί επίσης διαπίστωση πραγματικών περιστατικών μη δυνάμενη να αμφισβητηθεί στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας.

Επί του ύψους των κύκλων εργασιών που ελήφθησαν υπόψη

70 Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν επέκρινε την άρνηση της Επιτροπής να λάβει υπόψη τους κύκλους εργασιών των μελών της, τους οποίους της είχε ανακοινώσει, και ότι, ούτως ή άλλως, δεν αιτιολόγησε την απόρριψη της επιχειρηματολογίας της ως προς το σημείο αυτό.

71 Έτσι, — κατ' αντίθεση προς τον τρόπο με τον οποίο καθόρισε τα πρόστιμα που επέβαλε σε όλες τις άλλες μετασχούσες στην παράβαση επιχειρήσεις — στην περίπτωση της αναιρεσείουσας η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τα αριθμητικά στοιχεία που της είχε ανακοινώσει αυτή, αλλά προέβη σε απλές εκτιμήσεις. Το Πρωτοδικείο δεν εφάρμοσε ορθώς, εν προκειμένω, τους κανόνες περί βάρους αποδείξεως, ούτε εξήγησε για ποιους λόγους στήριξε την απόφασή του στα αριθμητικά στοιχεία της Επιτροπής.

72 Συναφώς, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η αναιρεσείουσα γνώριζε για ποιους λόγους η Επιτροπή αρνήθηκε να λάβει ως βάση τα αριθμητικά στοιχεία που της είχε προσκομίσει και έκρινε αναγκαίο να προβεί σε εκτιμήσεις. Ειδικότερα, από τη σκέψη 267 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, κατά την Επιτροπή, τα ανακοινωθέντα αριθμητικά στοιχεία προϋπέθεταν μέση τιμή πωλήσεως κατά 15 % περίπου κατώτερη του ποσού το οποίο ανήγγελλε η αναιρεσείουσα στις εμπορικές της προτάσεις προς τους μεγαλύτερους πελάτες της στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως προέκυπτε από εμπιστευτικό σημείωμα που αποκαλύφθηκε στις εγκαταστάσεις της βρετανικής της θυγατρικής, η δε αναιρεσείουσα δεν προσκόμισε εξηγήσεις επί των ασυμφωνιών αυτών, παρά τα αιτήματα της Επιτροπής να της παράσχει διευκρινίσεις.

73 Εφόσον, λοιπόν, δεν δόθηκαν τέτοιες διευκρινίσεις, δυνάμενες να διαλύσουν τις αμφιβολίες της Επιτροπής ως προς την αξιοπιστία που θα έπρεπε να αποδώσει στις προσκομισθείσες από την αναιρεσείουσα βεβαιώσεις ορκωτών λογιστών, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι έλαβε υπόψη τις εκτιμήσεις της Επιτροπής.

74 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

75 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, αφού δέχθηκε ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει όλα τα φερόμενα αποτελέσματα της παραβάσεως, δεν μείωσε το επιβληθέν από την Επιτροπή πρόστιμο (σκέψη 325 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

76 Κατά την αναιρεσείουσα, κακώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η πλήρης έλλειψη αρνητικής επιδράσεως στο επίπεδο των τιμών των συναλλαγών δεν μπορούσε να επηρεάσει αισθητά την εκτίμησή του για τη σοβαρότητα της παραβάσεως και, επομένως, να συνεπιφέρει μείωση του προστίμου (σκέψη 342 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως). Το Πρωτοδικείο προσέβαλε την αρχή ότι το ύψος του προστίμου πρέπει να τελεί σε αναλογία προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, καθώς και την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

77 Η Επιτροπή φρονεί ότι το Πρωτοδικείο είχε την εξουσία, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, να σχηματίσει ιδία γνώμη για το πρόσφορο ύψος του προστίμου. Αναφέρει ότι, εν προκειμένω, διαπιστώθηκε και αποδείχθηκε μια παράβαση, η σοβαρότητα της οποίας δεν εξαρτάται μόνον από τα αποτελέσματα τα οποία παρήγαγε, αλλά και από τις προθέσεις των μετεχόντων να ελέγξουν την αγορά και να διατηρήσουν σε υψηλό επίπεδο τις τιμές, καίτοι γνώριζαν ότι τα μέτρα τα οποία ελάμβαναν ήσαν παράνομα και ότι διέτρεχαν τον κίνδυνο να τους επιβληθούν βαριά πρόστιμα.

78 Όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο κατ' αρχάς υπέμνησε, στη σκέψη 336 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).

79 Ακολούθως, το Πρωτοδικείο απαρίθμησε, στη σκέψη 337 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα στοιχεία που περιέχει η απόφαση προς εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, επί των οποίων άσκησε, τέλος, τον δικαστικό του έλεγχο.

80 Συναφώς, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή ευλόγως ύψωσε το γενικό επίπεδο των προστίμων σε σχέση προς την προηγούμενη πρακτική των αποφάσεών της, για να ενισχύσει το προληπτικό τους αποτέλεσμα (σκέψη 339 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως) και για να λάβει υπόψη ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν λάβει μέτρα που αποσκοπούσαν στην απόκρυψη της υπάρξεως της συμπαιγνίας, πράγμα που συνιστά «ιδιαιτέρως σοβαρό στοιχείο [της παραβάσεως], που την διακρίνει έναντι άλλων παραβάσεων που έχει διαπιστώσει στο παρελθόν η Επιτροπή» (σκέψη 340 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως). Το Πρωτοδικείο τόνισε επίσης τη μακρά διάρκεια και τον κατάφωρο χαρακτήρα της παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (σκέψη 341 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

81 Τέλος, το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 342 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, βάσει των προεκτεθέντων στοιχείων, το γεγονός ότι η Επιτροπή μερικώς μόνον απέδειξε τα αποτελέσματα της συμπαιγνίας ως προς τις τιμές δεν ήταν ικανό «να επηρεάσει αισθητά την εκτίμηση της σοβαρότητας της διαπιστωθείσας παραβάσεως». Όπως παρατήρησε συναφώς, «το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις ανήγγελλαν όντως τις συμφωνούμενες ανατιμήσεις και ότι οι αναγγελλόμενες τιμές αποτελούσαν το σημείο αφετηρίας για τον καθορισμό των ατομικών τιμών των συναλλαγών αρκεί αφ' εαυτού για να διαπιστωθεί ότι η σύμπραξη ως προς τις τιμές είχε και ως σκοπό και ως αποτέλεσμα τον σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού».

82 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο έκρινε, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, ότι οι διαπιστώσεις του ως προς τα αποτελέσματα της παραβάσεως δεν ήσαν ικανές να μεταβάλουν την εκτίμησή του περί της σοβαρότητάς της στην οποία είχε προβεί η Επιτροπή, ούτε να το ωθήσουν, πιο συγκεκριμένα, να μειώσει τη σταθμιζόμενη κατ' αυτόν τον τρόπο σοβαρότητα της εν λόγω παραβάσεως. Το Πρωτοδικείο έκρινε, εν όψει των ιδιαιτέρων περιστάσεων της υποθέσεως και του πλαισίου εντός του οποίου εκδηλώθηκε η παράβαση, όπως εκτιμήθηκαν στην απόφαση της Επιτροπής και παρατίθενται εκ νέου στις σκέψεις 74 και 75 της παρούσας αποφάσεως, και εν όψει του αποτρεπτικού χαρακτήρα των επιβληθέντων προστίμων — στοιχείων όλων αυτών που, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 106, προαναφερθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54, και προαναφερθείσα απόφαση Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψη 33) —, ότι δεν συνέτρεχε λόγος να μειωθεί το πρόστιμο.

83 Κατά συνέπεια, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως

84 Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν έκρινε πως η πρακτική της Επιτροπής να στρογγυλοποιεί, προς τα άνω ή προς τα κάτω, το ποσό των προστίμων στο οποίο καταλήγει κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 συνιστά κατάχρηση εξουσίας, εισάγει διακρίσεις και είναι όλως αναιτιολόγητη.

85 Η Επιτροπή, η οποία δεν αρνείται ότι στρογγυλοποίησε το ποσό των προστίμων, θεωρεί τον λόγο αναιρέσεως απαράδεκτο, διότι την επιχειρηματολογία που παραπονείται ότι δεν δέχθηκε το Πρωτοδικείο την προέβαλε ενώπιόν του μόλις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Επί της ουσίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στρογγυλοποιώντας το επιβληθέν στην αναιρεσείουσα πρόστιμο, το μετέβαλε ανεπαίσθητα, ήτοι κατά 1 %, και ότι παραπλήσια επιβάρυνση υπέστησαν και άλλες επιχειρήσεις στις οποίες επέβαλε πρόστιμο.

86 Αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, ο λόγος αναιρέσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτός, άπαξ — όπως ορθώς επεσήμανε στην παράγραφο 56 των προτάσεών του ο γενικός εισαγγελέας — η αναιρεσείουσα, κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής της ενώπιον του Πρωτοδικείου, δεν εγνώριζε πώς ακριβώς είχε υπολογισθεί το πρόστιμο, οπότε εδικαιούτο να αμφισβητήσει αυτόν τον τρόπο υπολογισμού, για πρώτη φορά, κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου επ' ακροατηρίου συζήτηση.

87 Ως προς την ουσία, το Πρωτοδικείο ορθώς υπέμνησε, στη σκέψη 302 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, κατά τον καθορισμό του προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να εφαρμόζει προς τούτο κάποιον συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο. Εν όψει των σκέψεων 336 έως 342 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως που παρατέθηκαν ανωτέρω και που αφορούν το γενικό επίπεδο του προστίμου, το Πρωτοδικείο εγκύρως συνήγαγε, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, ότι το επιβληθέν στην αναιρεσείουσα πρόστιμο, που ανερχόταν σε 20 000 000 ECU, ήταν πρόσφορο.

88 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

89 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, αν υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της αναιρεσείουσας στα δικαστικά έξοδα, η δε τελευταία ηττήθηκε καθ' όλους τους λόγους αναιρέσεως, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει τη Metsä-Serla Sales Oy στα δικαστικά έξοδα.

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Νοεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

A. La Pergola